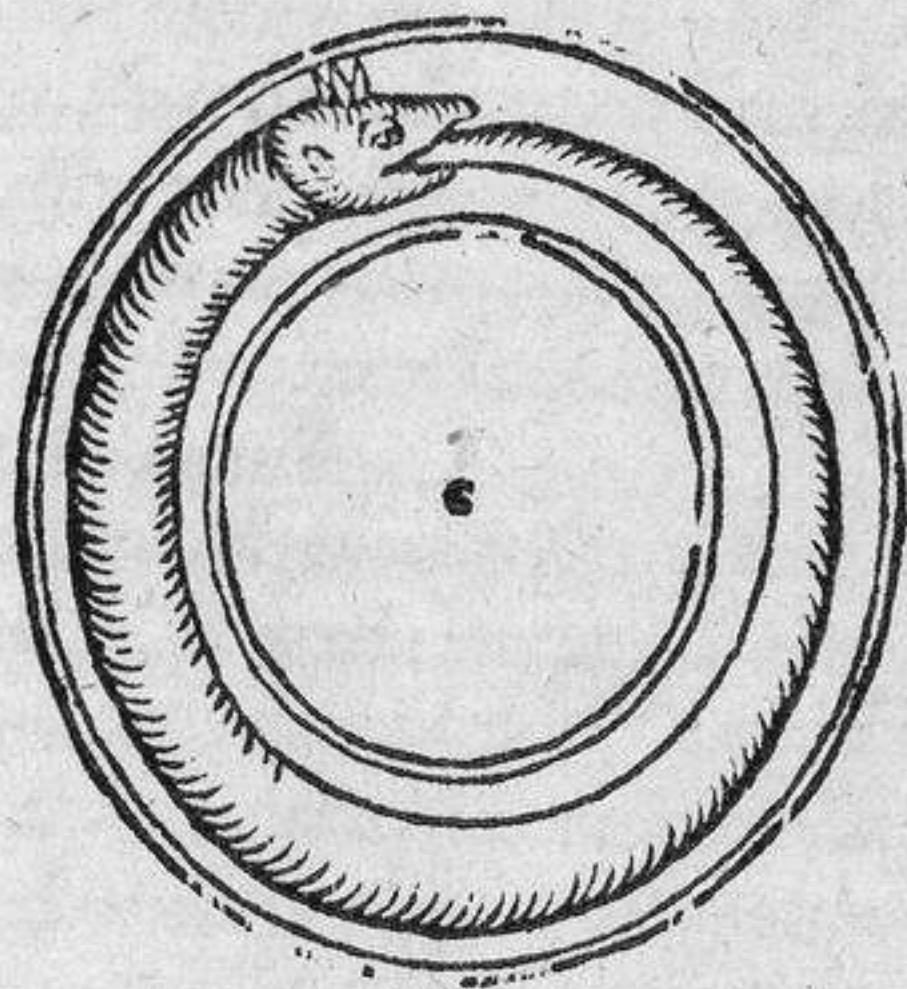

IOANNIS ~~DE~~ SACROBVSTO

Libellus de Anni ratione : seu,
vt vocatur vulgò, Compu-
tus Ecclesiasticus.

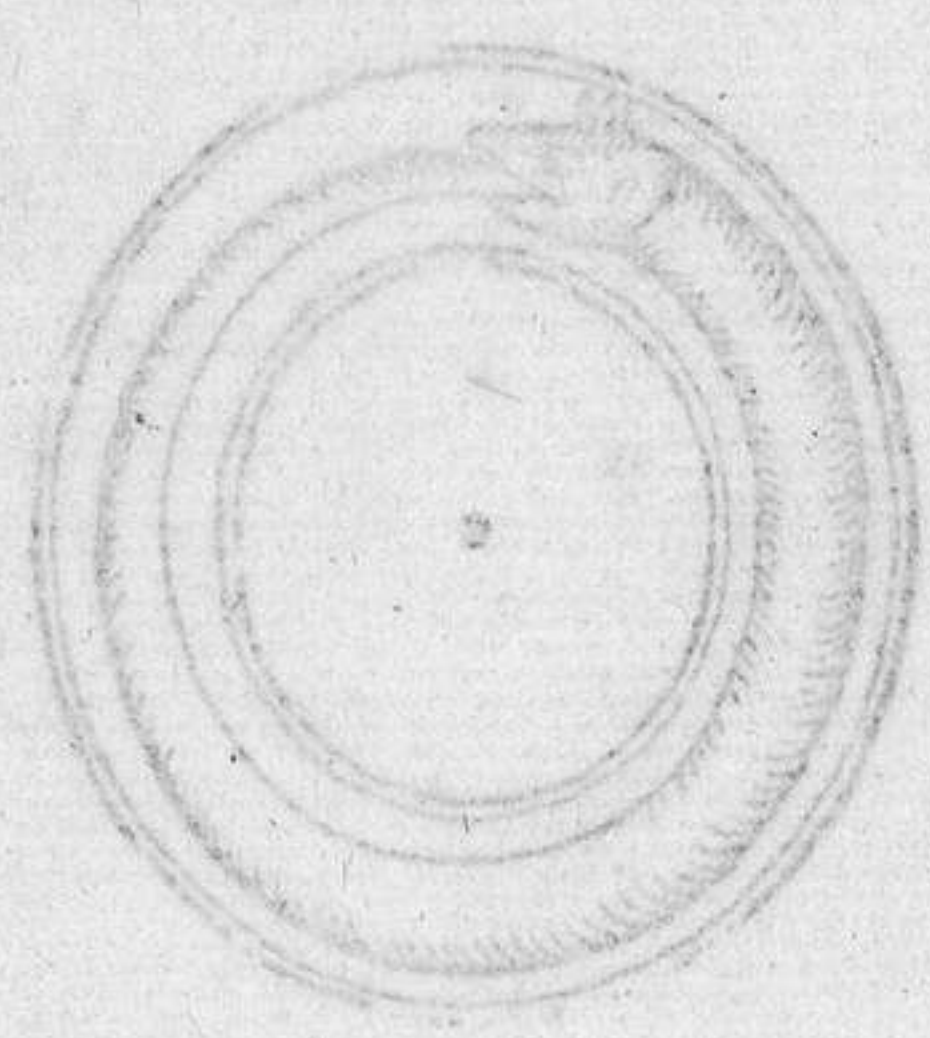

ANTVERPIÆ,
Apud Ioannem Richardum.
Cum Priuilegio.

1559.

IOHANNIS
DE SACROBASTO

libellus de Amulatione: seu
ut vocatur vulgo, Compu-
tus Ecclesiasticus.

AMSTERDAMI
Apud Ioannem Richardsonum
Cum Privilegio.

1729.

Proœmium.

COMPVTVS EST SCIEN-
tia considerans tempora ex Solis &
Lunæ motibus, & eorum ad inuicem
coëquatione distincta. Fecit enim De-
us duo luminaria magna, ex quorum
beneficio Dies & Nox illuminantur, & temporum
vices, humanæ fragilitati famulantium, efficiuntur.
Ecclesia itaque non de motibus vniuersorum corpo-
rum curans supercœlestium, tempora mensurata ac di-
stincta secundum motum istorum duorum planetarũ
solũm intendit. Vnde hanc scientiam Ecclesiæ subal-
ternatam ab Astronomia distare constat, quæ de mo-
tibus astrorum omnium vniuersaliter exequitur: hæc
verò temporum discretionem secundum cursum Solis
& Lunæ tantũm metitur.

Quicquid etiam Astronomus de temporis fractio-
nibus determinat, fit gratia motus astrorum: ipsius
enim est motum ipsum considerare, Computistæ ve-
rò temporum discretiones. Vnde miro artificio illius
æqualitas in astrorum & planetarum motibus minu-
tissimè consideratur: huius verò grossa inæqualitate
per temporum spacia nunc maiora nunc minora, vt
in omnibus sufficiat, comprehenditur. Tempus au-
tem est effectus corporum supercœlestium motus, ex
quo quantitatis dimensionem & numerum, & qua-
litatis alterationem sortitur.

Computus autem iste partes temporis quandoque

A ij

die

C O M P V T V S

die maiores, quandoque minores determinat. Partes temporis die maiores sunt, Septimana, Mensis, Annus, Lustrum, Indictio, Saeculum, & Aeuum: de quorum singulis per ordinem in consequentibus dicetur. Partes temporis die minores sunt, Quadrans, Hora, Punctus, Momentum, Vncia, & Atomos.

DE PARTIBVS TEMPO- ris minoribus Die.

Quadrans est quarta pars diei naturalis, id est, sex horarum integra comprehensio. Hora est vigesimaquarta pars diei naturalis. Horarum verò alia Naturalis, alia Aequinoctialis. Naturalis est spatium temporis, quo medietas signi peroritur. Aequinoctialis verò est .15. graduum circuli Aequinoctialis supra Horizontem ascensio: veruntamen vtraque illarum naturalis, nisi discretionis causa, poterit appellari. Punctus quidem in solari computatione, est quarta pars horae vnius: in lunari verò, quinta. Momentum est decima pars puncti, prout prius sumebatur punctus. Vncia verò est duodecima pars momenti. Atomos est .44. pars vnciae. Astronomica tamen per .60. vsque ad minimum cuiuslibet integri, vniformis est fractio. Cùm igitur in istarum temporis partium & differentiarum computatione huius scientiae consistat completio, à computando nomen Computus accepit. Non quòd computatũ doceat, sed quoniam numeris certis & subtiliter cõiunctis doceatur.

DE

DE DIEBUS NATURALIBUS & ARTIFICIALIBUS.

Dierum autem alius Naturalis, alius Artificialis. Naturalis est. 24. horarum, à quocunq; quatuor punctorum meridiani vel horizon-
tis Sole inceptarum, continua comprehensio: id est, diei & noctis completæ spatium. Vnde illud Genesis, Factum est vespere & manè dies vnus. Item.

Qui manè iunctum vesperi, Diem vocari præcipis.

Dies verò artificialis, est spatium temporis ab ortu Solis vsque ad eius occasum: vnde artificialis dies, est Sol lucens super terram. Nox autem est vmbra terræ, in Solis oppositū diametraliter extensa. Et dicitur Nox à noceo noces, est enim tempus nocentibus aptum.

Notandum igitur, quòd Dies naturalis secundum diuersos, diuersa habet principia. Romani enim diem naturalem à media nocte incipiunt, & ibidem terminant. Quoniam legitur, quòd Dominus natus fuerit in medio noctis diei Dominicæ: Et quoniam Sol, qui causa est diei, à puncto remotissimo in media nocte incipit ascendere. Arabes verò à meridie incipiunt, qui dicunt Solem fuisse factum in meridie, secundum cuius motum diem considerant. Iudæi autem à vespere, innitentes illi autoritati Genesis, Factum est vespere & manè dies vnus. Quidam etiam secundum sensum agentes, vt vulgus, diem naturalem ab ortu Solis incipiunt, quia cum Sol sit causa diei, tunc meritò debet dies incipere, cum Sol effertur supra nostrum hori-

zontem. Est autem horizon circulus, quem sibi circumscribit cuiusque aspectus. Meridianus verò est circulus, quem Sol à polo ad polum per hominum verticem transeuntem die media designat.

Huius itaque diei secundum medicos quatuor distinguuntur quadræ. Quarum prima est, ab hora noctis nona vsque ad tertiam diei, calida & humida, in qua sanguis mouetur. Secunda verò à tertia diei artificialis, vsque ad nonam eiusdem, calida est & sicca, in qua cholera euentatur. Tertia à nona diei artificialis vsque ad tertiam noctis, frigida & sicca, in qua melancholia multiplicatur. Quarta est à tertia hora noctis, vsque in nonam eiusdem, frigida & humida, in qua phlegma fluctuat. Vnde versus:

Tres lucis primas, noctis tres sanguinis imas,
 Vis Cholerae medias lucis sex vendicat horas,
 Datque Melan primas noctis, tres lucis & imas,
 Centrales ponas sex noctis phlegmatis horas.

Dies Artificialis similiter in quatuor quadras ab aetoribus diuiditur. Quarum prima rubens, secunda splendens, tertia vrens, quarta tepens dicitur. Vnde sol quatuor equos habere fingitur, quorum nomina sunt hæc: Eous, Lampas, Pyrois, Phlegon. Vnde versus:

Solis equi lucis dicuntur quatuor horæ,
 Hæc rubet, hæc splendet, hæc calet, illa tepet.

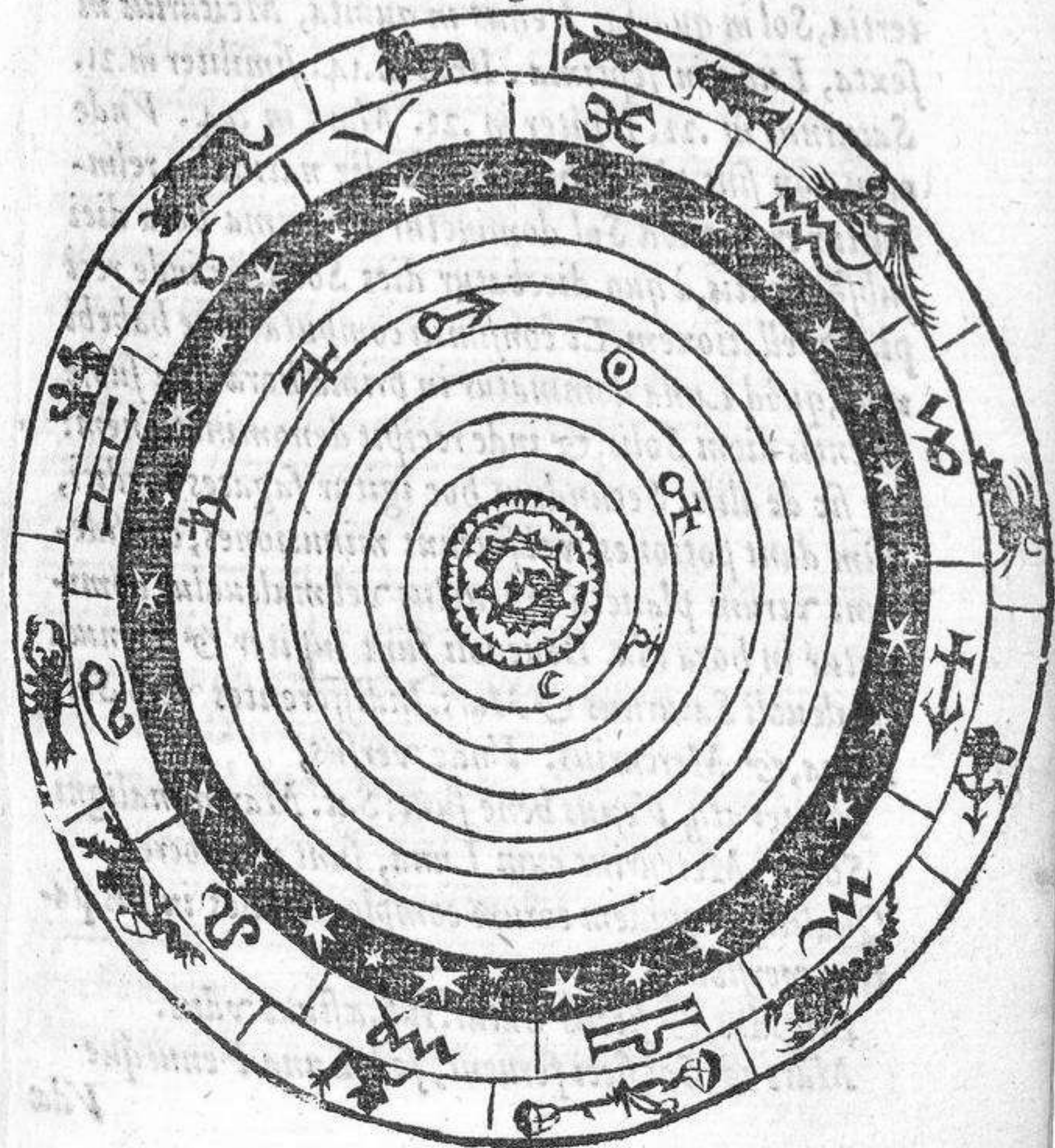
Notandum etiam, quòd dies Septimanae secundum diuersos diuersas habent appellationes. Philosophi enim gætiles quemlibet diem septimanae ab illo

Pla-

ECCLESIAST.

Planeta, qui domiratur in prima hora illius diei, denominant. Dicunt enim planetas successiue dominari per horas diei, quorum nomina & sphaerarum ordinatio in subscripta figura clarescunt.

FIGVRA OSTENDENS DISTRIBUTIONEM & ordinem Sphaerarum æthereæ regionis.

C O M P U T V S

Vnde versus,

Post SIM SVM sequitur vltima Luna subit.

Vel ordine retrogrado sic,

Cynthia, Mercuri⁹, Venus & Sol, Mars, Ioue, Satur.

Ordine retrogrado sibi quiuis vendicat horam.

Supponatur igitur, quòd Saturnus dominetur in prima hora diei Sabbati, Iupiter in secunda, Mars in tertia, Sol in quarta, Venus in quinta, Mercurius in sexta, Luna in septima. Item in.14. similiter in.21. Saturnus in .22. Iupiter in .23. Mars in .24. Vnde cum non sint plures horæ in illo die naturali, relinquatur ergo quòd Sol dominetur in prima hora diei subsequenti, à quo dicebatur dies Solis, & inde recipit appellationem. Et consimili computatione habebimus, quòd Luna dominatur in prima hora diei subsequenti diem Solis, & inde recipit denominationem: & sic de aliis. Secundum hoc igitur sagaces medici, cum dant potiones, vel faciunt minutiones, considerant vtrum planeta beneuolus vel maleuolus dominetur in hora illa. Beneuoli sunt Iupiter & Venus. Maleuoli Saturnus & Mars. Indifferentes verò Sol, Luna, & Mercurius. Vnde versus,

Iupiter atq; Venus bene sunt: Sat. Marsq; maligni.

Sol & Mercurius cum Luna, sunt mediocres.

Qualitates quidem eorum complexionales in his patient versibus,

Frigidus & siccus Satur. Iup. æstuat vdu.

Mars & Sol sicci feruent, sed Luna Venusque

Vde

ECCLESIAST.

Vdæ frigescent : medius Cyllenius esto.

Humana quidem persuasio stellis numeros & nomina fecit, non ex sui natura, sed significatione distinctionis accommodata.

*Vnde Bernardus Sylvestris dicit,
Communi ne voce rei generalis oberret,*

Quæ modo sunt stellis nomina, fecit homo.

Item Virgil. in. 1. Georg.

*Nauita tum stellis numeros & nomina fecit,
Pleiadas, Hyadas, claramq; Lyaconis Arcton.*

Ex prædictis autem soluitur, quòd competens ordo est inter planetas, quo ad circulos suos : & dies septimanæ ab illis denominantur. Ergo secundum eundem ordinem se sequi deberent, vt statim diem subbati sequeretur dies Iouis, & hunc dies Martis, & sic deinceps. Ratio autem huius est, quòd. 24. horæ distributæ sunt planetis : sed septem sunt planetæ.

Vnde si quilibet illorum successiuè sibi assumat tres horas, supererunt de. 24. horæ tres, attribuendæ tribus planetis. Sic igitur patet, quòd si aliquis dies denominetur ab vno planeta, dies sequens denominabitur à planeta tertio post.

Christiani autem sicut Beda, Hieronymus, & alij viri religiosi, istas appellationes, quoniam à gentibus erant impositæ, volentes transmutare, diem primum septimanæ, diem Dominicum, siue primam Feriam appellauerunt : Dominicum, quia tali die natus est Dominus, tali die resurrexit, tali die mundum fecit:

Fe-

C O M P U T V S

Feriam, quia feriari idem est quod celebrare, & ab opere cessare. Et die illo, quem Dominicum appellamus, debemus cessare ab omni opere manuali, & etiã peccati. Vel Feria à ferendis vittimis dicitur, quoniam olim diebus festiuis ad templa ferebantur vittimæ & holocausta. Secundum diem septimanæ secundam Feriam appellabant, & sic deinceps per ordinem. Nomen verò Sabbati non mutauerunt, vt appellarent eam Feriam septimam. Sabbatũ enim idem sonat quod requies, & tali die requieuit Dominus ab omni opere, quod patrauerat. Tali etiã die requieuit in sepulchro. Unde adhuc tale nomen obtinuit.

Iudæi autem alias habent dierum septimanæ appellationes. Primum enim diem septimanæ suæ vocant Sabbatum, sicut & nos: diem Dominicum, primam sabbati appellant: vnde illud, Manẽ prima sabbati surgens Dei filius, id est, prima die post sabbatum. Diem verò, quem nos dicimus diem Lunæ, secundam sabbati appellant, & ita deinceps.

Dicitur autem dies à *Di* & *o*, quod est clarum: vel à *Di* & *o*, quod est duo, quoniam dies naturalis in duo diuiditur, in diem scilicet artificialem & noctem. Vel dicitur dies à *Diis*, planetæ enim *Dij* dicebantur, à quibus dies denominantur.

DE PARTIBVS TEMPO-

ris die maioribus, & primò

de Septimana.

Est

EST autem Septimana septem dierum naturalium, die Dominico inchoata, successiva progressio. Et notandum, quod septimanæ non habent proprias appellationes, quemadmodum dies, duplici ratione, cum propter earum multitudinem, (sunt enim in anno. 52. septimanæ, et vnus dies) tum propter hoc, quod spaciū dierum in vno anno existens vna septimana, est partes duarum septimanarum in anno sequenti. Et ita si esset aliquod nomen appropriatum ei, esset permutandum in alio anno, quod est inconueniens. quod sic patet: Si in hoc anno sit aliquod festum in die sabbati, idem erit in anno sequenti in die Dominico: vnde illud festum quod terminat septimanam in hoc anno, erit initium alterius septimanæ in anno sequenti. Habent tamen septimanæ communes appellationes has, scilicet, hebdomada, septimana, sabbatum. Hebdomada ab *ἑβδόμη* dicitur, quod est septem, & *δοσ*, quod est dies, quasi septem habens dies. Septimana dicitur à septem & *μανε*, quasi septem habens mane, id est, septem matutina tempora, & sic sumitur pars pro toto. Sabbatum etiam dicitur septimana, per quod significatur, quod per totam septimanam quiescere debemus ab opere peccati. Vnde illud: Ieiuno bis in sabbato, &c. Ex his patet, quod sabbatum est æquiuocum ad totam septimanam, & ad vnum diem ipsius. Si autem queratur, quare sabbatum in solemnitate & in hebdomadæ inchoatione sicut Iudæi non autorizemus? Scien-

C O M P V T V S

Sciendum quòd solennitas sabbati autoritate Domini in diem Dominicũ transiuit. Nam tali die natus est Dominus, tali die resurrexit, tali die dona sancti spiritus apostolis misit. Item Iudæis omnia sub typo contingerunt & figura. Figura autem & figuratum nõ idem sunt: sicut de agno vero, & de agno paschali, Arca fœderis & Ecclesia, patet. Sabbatum ergo & dies Dominicus idem esse non debet.

D E M E N S I B V S.

Mensium autem, alius Solaris, alius Lunariorum, alius Usualis.

Solaris est spatium temporis quandiu moratur sol in signo peragendo. Vnde Philosophus, Sol vnum duodecim signorum integro mense metitur.

Lunaris est propriè post Lunæ à Sole recessum eius ad Solem reuersio, de quo in sequentibus consequetur.

Usualis est spatium dierum Calendariis nostris inscriptum, & ab antiquis auctorizatum.

Sciendum igitur, quòd inter Latinos Romulus primus menses distinxit & annos: In anno suo decem menses constituens: quoniam vidit quòd tantum tempus suffecit mulieri prægnanti vt pareret: Vel quia per tantum tempus debuit mulier abstinere à nuptiis post mortem mariti sui.

Primũ igitur mensem Martium à Marte patre suo denominauit, vel à Marte, hoc est, à bello: Tunc enim reges Romani procedere solebant in expeditiones.

Men-

E C C L E S I A S T.

Mensem secundum, Aprilem ab aperiendo appellavit: tunc enim pori terræ & arborum aperiuntur, & procedunt herbae, & folia in arboribus: vel Aprilis, quasi Aphrilis ab ἀφροί, quod est spuma maris, de qua Venus nata fingitur, quæ fuit principium generationis Romuli, ex parte matris suæ.

Tertium mensem Maium à Maioribus appellavit.

Quartū Iunium à Iunioribus. Menses verò sequentes appositis dictionibus numeralibus appellavit, ut Quintilem, Sextilem, Septembrem, Octobrem, Novembrem, Decembrem. Unde Ouid.

Martis erat primus mensis, Venerisq̄ue secundus:

Hæc generis princeps, ipsius ille pater:

Tertius à senibus, iuuenum de nomine quartus.

Quæ sequitur numero turba notata suo est.

Sed postea sequens Numa Pompilius duo adiecit menses, scilicet Ianuarium & Februarium. Ouid.

At Numa nec Ianum, nec anitas præterit umbras,

Mensibus antiquis præposuitq̄ue duos.

Ianuarius dicitur à Ianua, quia quemadmodum per ianuam fit introitus in atrium, ita per Ianuarium in annum. Vel dicitur à Iano bicipite, qui Deus mercatorum dicebatur. Ita enim Ianuarius duplicem habet respectum, quia ad ipsum annus terminatur, & ab ipso incipitur.

Februarius verò dicitur à Februo, id est à Plutone, quia tunc solebant Romani sacrificia facere Plutoni & Diis infernalibus, pro animabus antecessorū suorum.

rum. Vel dicitur à febre, tunc enim in calidis regionibus homines febricitare consueverunt.

September dicitur, quasi septimus ab imbre, hoc est, à tempore pluuioso, sicut à Februario. similiter est de aliis.

Licet igitur Numa annum ex duodecim mensibus fecerit, diminutè tamen egit, quoniam menses assumpsit lunares: vnum scilicet .30. dierum, & alium .29. dierum. Vnde annus eius constabat ex 354. diebus, qui numerus dierum non sufficit cursui Solis. Sequens igitur Iulius Cæsar vltimam Calendario apponens correctionem, vndecim dies adiecit, & quadrantem. Vnde annus Iulij constabat ex 365. diebus & sex horis. Superfluaè tamen partem duodecimam vnius horæ assumpsit, vt inferius patebit. Calendarium etiam à Martio iussit inchoari.

Vnde Ouidius:

Qui Ianum sequitur, veteris fuit vltimus anni:

Tu quoque sacrorum Termine finis eras.

Et dies anni inter menses numero competenti distribuit, ita quòd mensibus imparibus dies .31. mensibus verò paribus .30. attribuerentur. Sed cum ad vltimum mensem imparitatis Ianuarium scilicet peruenisset, defuit vnus dies. Vnde à Februario subtraxit vnum diem ad completionem numeri dierum Ianuarij, quem recuperaret Februarius in anno bisextili. Tempore autem Iulij Cæsaris, Romani adulantes Iulio, mensem prius dictum Quintilem, Iulium appellauit.

lauerunt, quia in tali tempore dicitur fuisse natus. Similiter tempore Augusti, menssem prius dictum Sextilem, Augustum appellauerunt. Sed tunc inuidens Augustus menssem suum mense Iulij breuiorem esse, diem vnum à Februario surripuit, & Augusto addidit. Vnde remansit Februarius. 28. dierum. Aliud insuper accidit inconueniens, tres menses simul esse. 31. dierum, Iulium scilicet Augustum & Septembrem. Vnum igitur diem remouens à Septembri, eum Octobri attribuit: similiter vnum à Nouembri, quem Decembri addidit. Hac itaque mensium ordinatione, & numeri dierum positione, licet reprehensibilis fuerit, vsque hodie vtitur Ecclesia.

Per quam autem literam quilibet mensis incipiat, & in qua per consequens terminetur, in his patet versibus:

Altitonans, Dominus, diuina, gerens, bonus, extat,
Gratuito cœli fert aurea dona fideli.

Primæ enim literæ harum duodecim dictionũ, ostendunt literas inchoatiuas mensium, habito initio à Ianuario. Qui autem menses vsuales plures habeant dies, & qui pauciores, scitur in his versibus:

Sep. No. Iun. Ap. dato triginta: reliquis magis vno.
Ni sit Bissextus, Februus minor esto duobus.

In quolibet quidem mense dicitur Sol intrare novum signum, & vt notabilius dicatur, circa medium mensis, prout subsequens sensui subiicit figura.

Est

Est autem Signum certa zodiaci portio duodecima, ab Astronomis distincta. Gradus autem est tricesima Signi portio. Nomina igitur Signorum, ordinatio, & numerus, in his patent versibus:

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Vnde si in quo gradu cuiuslibet Signi sit Sol, scire volueris, numero dierum mensis præteritorum adde .15. & si resultent .30. vel minor numerus, in tali gradu Signi ad mensem pertinentis est Sol: si verò maior, abijciantur .30. pro signo mensis, & quot fuerint in residuo, in eo gradu signi sequentis est Sol.

Nam signum detur mensi quem fine meretur. Quod aut signū cui mensi pertineat, patet his versib.
Ap. Aries: Ma. Tau: Iu. Ge: Iul. Can: Au.
Leo: Sep. Vir.

Ordo

E C C L E S I A S T.

Oct. Libra: No. Scor: De. Sa: Ian. Capricor:
Feb. A: Mar. Pis.

Hac tamen regula non penitus penes ordinatio-
nem mensium quæ nunc est, sed quæ esse deberet, at-
tendatur.

Aries.

Primum igitur signum est Aries, quoniam secun-
dum quod credit Ecclesia, in eo factus est Sol: licet
dicant Arabes, quod factus sit in Leone. Et dicitur
Aries, quoniam quemadmodum Aries est animal,
quod in parte anteriori viget, in posteriori verò de-
bile est: ita Sol existens in illa parte Zodiaci, quæ
Aries dicitur, in tempore hyemali parum habet vir-
tutis, scilicet caloris & siccitatis: in parte anteriori
magis, scilicet versus æstatem. Vel ut dicitur, Aries
tota hyeme sinistro lateri accumbit, æstate verò de-
xtero. Siquidem Sol tota hyeme accedit ad inferius
hæmispheriũ, æstate verò ad superius, quod est quasi
latus mundi dextrum.

Taurus.

Secundum signum Taurus dicitur, quia tunc la-
bores taurorum siue boum apparent: vel, quia sicut
taurus est animal fortius ariete, ita Sol in eo signo
existens, fortior est in virtutibus suis, vel qualitati-
bus, quàm fuit in Ariete.

Gemini.

Tertium signum est Gemini, quoniam tunc gemi-
natur virtus Solis in caliditate & siccitate, vel quia
sicut Gemini depinguntur iuvenes amplectentes se,
ita quando Sol est in illa parte cæli, quædam terræ
nascentia amplectuntur se, & pubescunt per radicem

B

supe-

superius in herbam. Cancer.

Quartum signum Cancer dicitur. Sicut enim Cancer est animal retrogradū, ita sol existens in illa parte zodiaci, à nostro recedit hemisphærio, vnde signum illud dicitur Tropicum, quasi conuersiuum, in eo enim fit Solstitium æstiuale. Leo.

Quintum signum Leo dicitur, quia sicut Leo est animal ardentissimæ naturæ, & implacabilis iræ, ita sol existens in illa parte cœli, ardentissimus est & sic-
cissimus. Vnde tunc non est bonum minui, nec purgationibus vti, propter defectum humoris in tempore caloris & siccitatis. Sicut innuit Hippocrates, sub Cane & ante Canem, sunt molestæ purgationes. Sunt enim tunc dies Caniculares, quorum initium & terminus sic habentur:

Julius à Nonis inducit Caniculares,
Septembris gaudent deca sexto sine Calendas.

Virgo.

Sextum signum est Virgo. Sicut enim virgo sterilis est, & nihil in esse producit: ita tempus illud dum sol est in Virgine, sterile est, & nihil producit, sed producta maturat. Libra.

Septimum signum est Libra, quoniam tunc librantur dies artificialis & nox, & est æquinoctium autumnale. Scorpius.

Octauum signum Scorpius dicitur. Sicut enim Scorpius cum cauda pungit, ita matutina parum cautos tunc frigora ledunt.

Sagit-

Sagittarius.

Nonum signum dicitur Sagittarius. Tunc enim in nos mittuntur sagittæ temporis, tempestates scilicet, imbres, grandines, & huiusmodi.

Capricornus.

Decimum verò signum Capricornus dicitur, quia quemadmodum Caper in pascendo erigit se, ita Sol tunc ab inferiori hemisphærio versus nostrum hemisphærium ascendit. Unde hoc signum Tropicū, quasi conuersiuum dicitur. Est enim tunc solstitium hyemale, & de cætero sol conuertitur ad nos.

Aquarius. Pisces.

Residua verò duo signa, scilicet Aquarius & Pisces, abundantiam aquarum notant. Dicitur enim Aquarius ab aquosa qualitate aëris. Pisces verò, quia in pluuiis omnia natare videntur. Quidam tamen dicunt, quòd hæc signa à situ stellarum in illis partibus ad modum huiusmodi animalium sic denominantur. Unde Macrobius: Sydera in signum plurimum stellarum compositione formantur. Et Lucretius de Ariete dicit:

Sed postquam vernus calidum Titana recepit

Sydera respiciens delapsa portitor Helles.

Qualitates autem omnium Signorum, per quatuor triplicitates distinctorum, in his versibus patent:

Ignæ sunt A, Leoq̄, Sa: terrea Tau. Caper & Vir.

Vda Gemini, Libra, & A, feruet Cancer, aquatica,

Scorpius, Pisces.

¶ Quid Calendæ, Nonæ, & Idus.

Notandum etiã, quòd in quolibet mense sunt tres dies, denominationes sortiti principales, à quibus, assumptis dictionibus numeralib⁹, omnes cæteri dies denominantur, scilicet Calendæ, Nonæ, & Idus. Dicuntur autem Calendæ, quasi colendæ. Primus enim dies cuiuslibet mensis colebatur ab antiquis in honore Iunonis. Vnde Ovidius, *Vendicat Ausonias Iunonis cura Calendas.*

Vel dicuntur Calendæ à καλῶ, quod est voco. Præco enim primo die cuiuslibet mensis ascendebat locum eminentem in ciuitate, & clamabat quater Calo, vel pluries, secundum quòd Nundinæ per plures in mense sequente durarent dies, & ideo in plurali numero dicuntur Calendæ.

Vel dicuntur Calendæ à καλόρ, quod est bonum, eò quòd in primo cuiuslibet mensis die solebant ab amicis mutuò dari quædam dona, vt per totũ mensẽ sequentem bonum omen eis eueniret.

¶ Nonæ dicuntur à non, nullus enim Deus habuit festum in Nonis. Vnde Ovidius, *Nonarum tutela Deo caret. &c.*

Vel dicuntur Nonæ quasi nouæ, propter statuta renouata in singulis mensibus apud Romanos. Vel dicuntur Nonæ à nundinis, per tot enim dies durare solebant, quot erant Nonæ. *IDVS* verò dicuntur, quasi diuisiones: diuidũt enim mensẽ ferè in duas
par-

partes æquales: vel, quia tunc diuidebātur nundinæ.

Ab istis autem diebus coassumptis dictionibus numerabilibus denominantur alij dies mensis, ita quòd maiori numero, secundum quòd magis antecedunt: minori, secundum quòd minus. Si igitur quæ-
ratur, quare non dicatur secundo Calendas, Nonas, & Idus? Dicendum, quòd hæc dictio secundus à ver-
bo sequor, vnde sequi deberet dies ille, si rectè dice-
retur secundus: sed ibi benè dicitur pridie Calendas,
id est, priori die ante Calendas.

Quilibet autem mensis. 8. habet Idus. Vnde versus:

Octo tenent Idus menses generaliter omnes.

Sed quidam menses plures habent Nonas, quidam pauciores habent Nonas. Vnde versus:

Mar. Ma. Iul. Oct. senas, reliquis dato bis duo nonas.

Habito igitur quot dies habeat quilibet mensis, si-
cut ex prædictis patet, & quot Nonas & Idus: sub-
tractis Nonis & Idibus, reliqui omnes erūt Calēdæ.

Notandum etiam, quòd in quolibet mense sunt
duo dies, qui dicuntur ægri, mali & ægyptiaci. Ægri
ab effectu. Secundum enim opinionem quorundam,
si quis in his ægrotaret diebus, vix vel nunquam eua-
deret. Mali, quia malum erat incipere aliquod opus
in his diebus, propter malas eorum constellationes.
Ægyptiaci, quia ab Ægyptiis erant inuenti. Præ-
ter enim decem plagas notas, quæ in his breuiter ha-
bentur versiculis,

Sanguis, rana, culex, muscæ, moriens, pecus, vlcus,

B iij Gran-

C O M P V T V S

Grando, locustæ, nox, mors prius orta necans.
 contigerunt eis plurima mala, ita quòd bis in mense
 quolibet, sicut in Calendario notatur, quidam etiam
 in his diebus humanum sanguinem Plutoni sacrificaba-
 bant. Unde prohibitum est, ne quis in his diebus sibi
 minuatur, ne videatur sacrificare demoni. Observatio-
 nes tamen istorum dierum inhibet Augustinus, dicens:
 Calendas mensiam, & dies Ægyptiacos non obserue-
 tis. Sed quia à vulgo sunt suspecti, ad illos habendos
 sciantur isti quatuor versus,

Armis Gunfe, dei Kalatos, adamare dabatur,

Lixa memor, constans gelidos, limfancia quosdam.

Omne limen, Aaron bagis, concordia laudat,

Chijæ linkat, ei coëquata, gearcha, lifardus.

Istorum versuum singulæ binæ dictiones, singulis ser-
 uiunt mensibus, initio sumpto à Ianuario. Si igitur
 primum diem Ægyptiacum alicuius mensis habere
 volueris, computentur tot dies, à principio mensis il-
 lius descendendo, quota est litera prima præcedentis
 dictionis in Alphabeto, & ubi terminatur talis com-
 putatio, ibi est dies Ægyptiacus: & quota fuerit pri-
 ma litera secundæ syllabæ eiusdem dictionis in Al-
 phabeto, talis hora illius diei est suspecta. Ad haben-
 dum aut secundum diem Ægyptiacum eiusdem men-
 sis, computentur tot dies à fine mensis ascendendo,
 quota est prima litera sequentis dictionis in Alpha-
 beto: & quota fuerit prima litera secundæ syllabæ
 eiusdem dictionis in Alphabeto, talis hora eiusdem
 diei

E C C L E S I A S T.

diei est suspecta, hoc etiam prenotato, quòd H non computatur pro litera.

D E A N N I S.

Annorum autem alius planetarum singularum discretus: alius omnium communis, qui annus mundi, siue perfectus specialiter nuncupatur.

Discretus est spatium temporis, quo quilibet Planetarum zodiacum completè peragrat. Est autem zodiacus firmamenti cingulus, planetarum via, stellis fixis signorum distinctio. Vnde Saturnus omnium planetarum supremus signiferum. 30. annorum spacio peragit. Deinde Iouis sydus temperatum, annis 12. ipsum complet. Mars verò tertius annis duobus circuit. Medius autem omnium planetarum Sol. 365. diebus & quadrante zodiacum percurrit. Infra Solem Venus est, quæ & Lucifer & Vesper dicitur, temporibus tamè diuersis: Illi quidem Mercurius proximus est, qui modò ante Solis ortum, modò post eius splendescit occasum, qui duo pari temporis spatio, minimo ve minus Sole, signiferum circumeunt: horum enim trium ordinem motus vicinitas confundit. Luna verò omnium nouissima. 27. diebus & tertia parte diei per signiferum confugit: deinde biduo in Solis commorata coniunctione, nusquã in firmamento apparet, ultra cuius regionem nihil temporis subiacens immutationi transcendit. Est enim fex superiorum, puritas verò inferiorum, diuinorum caducorumque medium interstitium. Vnde Claudianus,

B iij

Lx.

Lunari subiecta globo, qui septimus auras
Ambit, & æternis mortalia separat astris.

Magnus autem Annus est spacium temporis, in quo planeta omnes simul cum stellis fixis firmamenti vniuersis, ad loca, quæ in prima origine mundi tenuerunt, reuertuntur. De quo Iosephus sic meminit: Nullus ad vitam modernam & annorum nostrorum breuitatem vitam comparans antiquorum, falsa putet eorum scripta, quæ nunc haud ediscere posset, si sexcentos viueret annos. In tot enim annorum circulis magnus completur annus. Sed Philosophorum verior existit sententia, qui magnum annum. 15000. annorum summa definiunt, qui est annus totius mundi. Vnde versus,

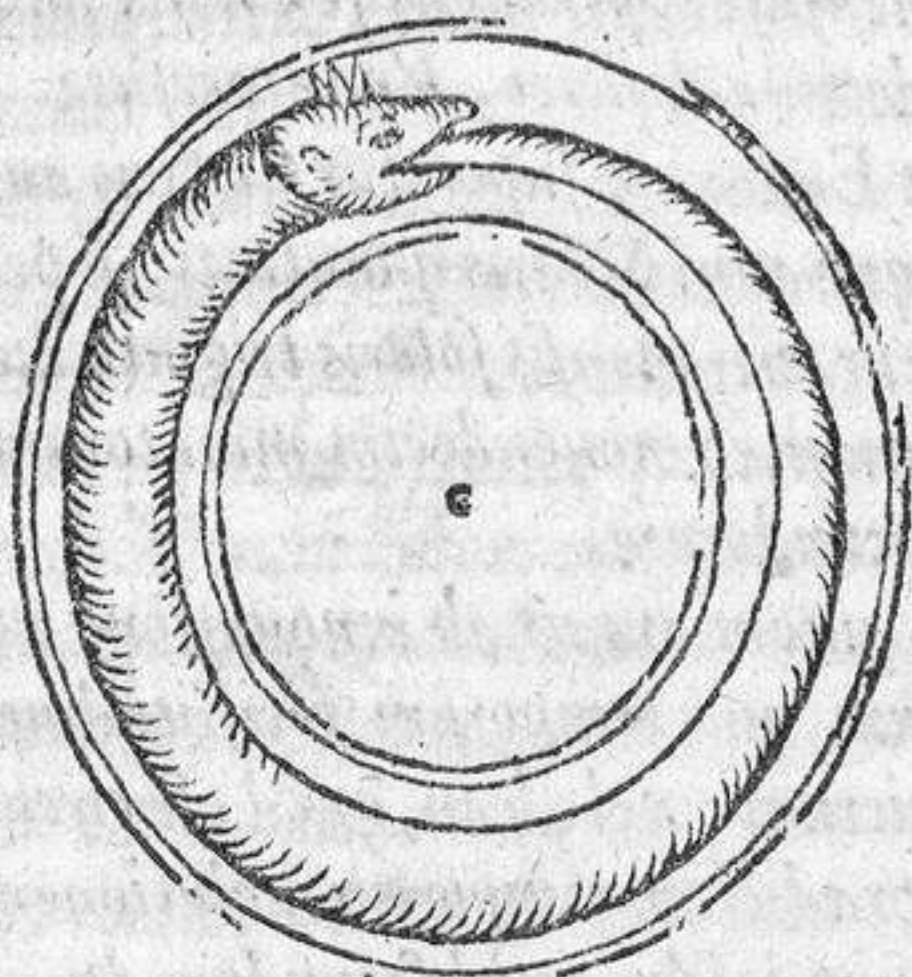
Millia ter quinque mundus complectitur annos,
Vt Plato testatur, quos magnum nuncupat annum.
Ex his bis centum, minus vno, millia quinque,
Præcessere tuæ noua legis tempora Christe.

Veruntamen annus mundi perfectus. 26000.
Solis reuolutiones ex eiusdem ratione subsultantibus, continere videtur.

DE ANNO SOLARI.

CVM itaque multiplex annus, & cæteris omnibus omiſſis duo specialiter à Computista intendantur, scilicet Solaris & Lunaris: de digniori prius est pertractandum, scilicet de Solari. Est igitur annus Solaris spacium temporis, quo Sol à quocunque quatuor punctorum Zodiaci, æquali-
tatis

tatis vel conuersionis mouetur, circumiens totum zodiacum motu proprio, rediens iterū ad idem punctū. Vnde apud antiquos solet depingi serpens deuorans propriam caudam, sic

Serpens annus ego sum, Sol sic circumat in quo:
Qui fluxit pridem, status est nunc temporis idem.

Cuius quidem reuolutionis terminus, in 365. diebus, & quarta diei naturalis præter rem modicā secundum sensum perficitur. Neque defectus illius quantitatem, secundum veritatem, propter diuersitatis paruitatem possibile est inueniri, Sicut in Almagesti dictione tertia à Ptolemæo reperitur. Hoc etiam sciolis computistarum suæ licet professioni aduersantibus sensibilibiter ex eius causa congruit demonstrari. Est itaque Solis motus in die vno naturali, 59. minuta, 8. secunda, 17. tertia, tredecim quarta,

ta, duodecim quinta, & .31. in sextis, vt huiusmodi quippe minorum, in fractionib. ad sexta perueniat nunc sufficit partitio. Qui quidem motus si zodiacum in sexta redactum, cum in toto tum in parte, prout competit, mensuret, predictis sex horis non ex toto vnius duodecima deficiet. Vnde versus:

Qui scidit Eudoxum superatur Cæsaris annus.

Hæc itaque anni Solaris quantitas, si per duodecim diuidatur, erit mensis solaris triginta dierum, & decem horarum, & nouendecim minorum, & triginta sex secundorum.

Dicitur autem annus ab inuolutione cunctorum vegetabilium, quæ temporum vicissitudine naturaliter præterierunt: vel ab an, quod est circum, & eo is, propter prædictam temporis reuolutionem.

¶ Notandum igitur, quod secundum diuersos diuersa sunt anni principia. Numa enim Pompilius annum suum incepit à Solstitio hyemali, quoniam tunc ad nos Sol ascendere incipit. Vnde Ouidius:

Bruma noui prima est, veterisq; nouissima Solis.

Principium capiunt Phœbus & annus idem.

Romulus verè annum incepit à Martio, iuxta æquinoctium Vernale, quia tunc omnia virent & florent.

Secundum Theologiam autem annus à Martio dignè inchoari videtur. Dum mundus factus sit decimo quinto Calendas Aprilis. Item præcepto Domini in Exod. 12. de Martio dicentis: Mensis iste primus erit in mensibus anni. Vnde versus,

Om-

Omnia cum vireant, tunc est noua temporis ætas.

Sic annus per Ver incipiendus erit.

*Arabes verò annum incipiunt à Solstitio æstiu-
li, quorum opinio est, Solem factum fuisse in Leo-
ne. Quidam autem annum incipiunt à Septembri,
iuxta æquinotium Autumnale, quemadmodum Iu-
dæi. Propter illud Genesis, Protulit terra herbas
virentes, facientes fructum iuxta genus suum. Sed
Autumnus est tempus fructuosum, vnde ibi volunt
annum incipere, cum à fructibus suis Annum veterem
spoliauerunt. Istorum autem omnium principia imi-
tamur in aliquibus, & in aliquibus mutamus. Nam
claves terminorum, aureum numerum, & literam Do-
minicalem incipimus à Ianuario, Concurrentes &
Regulares solares à Martio: à Septembri verò E-
pactas & Regulares Lunares, & secundum quos-
dam Embolismos. Vnde versus,*

*Aureus in Iano numerus, Clavesque nouantur,
Littera sic Domini nouat, & bissextus eandem.
Mars Concurrentem renouat, September Epactas.*

DE MUTATIONE FERIARVM in singulis annis, & singulis men- libus annorum.

S*Vnt quidem in Anno. 52. septimana, & vnus
dies, & quarta ferè diei, prout in prædictis in-
nuitur. Dies igitur iste residuus variat septi-
manas, & est causa quare festa Sanctorum & litera
domi-*

dominicalis singulis annis variantur: & quòd Calen-
darium in A incipit, est origo Concurrentium: sed
cùm nullus dies sit extra septimanam, dies iste pars
erit septimanæ sequentis, & sic anni initium. Vnde
per septimanas computando integras, in tot diebus
sit anni anticipatio quotus est Concurrentens. Sic igi-
tur annus Cycli vltimus, 53 continet septimanas.
Quòd autem festa Sanctorum per istum diem vari-
entur, sic patet: Si festum aliquod in hoc anno fue-
rit in die dominico, in anno sequenti idem erit in die
Lunæ: si Bisextus fuerit, in die Martis. Hæc ea-
dem variatio est per singulorum mensium Calendas.
Vnde ad habendum generaliter & artificiose quota
feria quilibet mensis incipiat, inuenti sunt duo nume-
ri, Concurrentens scilicet & Regularis solaris.

E S T autem Concurrentens numerus, septenarium
non excedens, proueniens ex superabundantia anni
diuisi per septimanas. Numerus dico largè, vt vni-
tas numerus appelletur: quoniam quandoque vnitas
est Concurrentens. Non excedens septenarium dico,
quia Concurrentens septem non transit, sed petit affem.
Cùm enim septem sint feriæ tantùm in septimana,
& Concurrentens cum Regulari habeat ostendere pri-
mam feriam mensis, neuter eorum excedet septena-
rium. Proueniens ex superabundantia dico, quoniam
ille dies, qui relinquitur vltra septimanas in anno,
est causa Concurrentis,

Primus igitur annus Cycli solaris vnitatem ha-
bet

bet, pro Concurrente. Secundus binarium. Tertius ternarium. Quartus quinarium, vno die superaddito, propter bisextum. Quintus senarium. Sextus septenarium. Septimus vnitatem. Octauus ternarium propter bisextum. Et eodem modo computandum est, donec perueniatur ad.28. annum, vbi septenarius est Concurrentis, & est annus bisextilis. Postea verò redibit penitus idem status, in formatione Concurrentium: vnde & spaciū.28. annorum, dicitur Cyclus concurrentium. Per hos autem versus scitur, quis numerus sit Concurrentis in quolibet anno Cycli.

Quam Feriam Martis F littera significabit,
Illius in numero Concurrentis seruet anno.

Vide enim quota feria significetur per primum F in Martio, & talis est Concurrentis illius anni. Vel sic:
Sex habet A, B quinque tenet, C quattuor, & D.
Tres habet, E q̄ duas, F vnum, G quosq̄ septem.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
F.	E.	D.	C.	B.	A.	G.

Quoties enim A est littera Dominicalis, senarius est Concurrentis: quoties B, quinarium, & ita deinceps. Dicitur autem Concurrentis à con, quod est simul, & currere, quoniam simul currit cum Regulari, ad ostendendum, quota feria quilibet mensis incipit.

Regularis solaris est numerus, septenarium non excedens, qui adiunctus Concurrenti, primas ferias mensium indicat. Numerus dico, vt prius. Non excedens septem dico, vt prius. Sed istud membrū, qui
ad-

adiunctus. &c. ostendit tam officium Concurrentis quàm Regularis. Habet autem nunc semperq̄ habebit quilibet mensis tot pro Regulari, quota feria incepit à principio mundi. Mundus autem factus est. 15. Calendas Aprileis, vnde ibi solet notari primus dies seculi, & Sol in Ariete. Vnde versus:

Principium mundi renouat G tertia Martis.

Constat quidem, quòd primus dies seculi fuerit dies Dominicus. Illa igitur G fuit litera dominicalis.

Supposito itaque per totum annum sequentem, quòd G sit litera dominicalis, patet qua feria menses incipiant, & sic per consequens patent Regulares. Habet autem Martius quinarium pro Regulari, tanquam habuisset omnes dies suos integraliter. Vel Regularis Martij prouenit ex numero .4. dierum remanentium vltra diuisionem dierum anni, intra singulos menses, per triginta factam. Habito igitur vno Regulari, scilicet Martij, sic per artem formari possunt omnes aliorum mensium Regulares. Numero dierum Martij iunge eius Regularem, & ab illis simul iunctis subtrahatur septenarius quoties poterit, & remanebit vnitas, quæ est Regularis Aprilis: & similiter faciendum est de omnibus aliis mensibus, hoc etiam prænotato, quòd si nihil sit residuum, septenarius erit Regularis mensis subsequens.

Per hos autem versus sine labore possunt haberi omnium mensium Regulares.

Quinque Non. Mar. Iu. Feb. sex. A. Iul. assen
Sep.

Sep. Deque septem.

Oct. duo. Ma. Ia. q. tres habet. Au. duo bis Regulares.

Habitis igitur Concurrente & Regulari, in simul iungantur: & si ex eorum coniunctione resultet septenarius, vel minor numerus, à tali feria incipit mensis cuius Regularem sumpsisti. Si autem maior, rejce septem, & quotus erit numerus residuus, à tali feria incipit mensis, cuius Regularis sumebatur.

Vnde versus:

Dant feriam mensis Concurrentis & Regularis.

Dum plus sit septem, reliquum cape, rejce septem.

Dicitur autem Regularis, quia regulariter cum Concurrente primam feriam mensis ostendit. Et dicitur Solaris ad differentiam Regularis Lunaris.

DE ANNO BISEXTILI.

S E X autem horarum diem bisextilem integritatum nunc restat assignatio. Est autem bisextus, in Februarium quarto anno Cycli Solaris (ut cursui Solis tempus adæquetur) diei vnius interpositio. Sunt enim in anno Solari. 365. dies & sex horarum ferè integritas, prout in prædictis manifestatur: gratia tamè confusionis vitandæ completa supponuntur.

Quoniam igitur difficile esset, has sex horas cui-libet anno cōtinuare, ita quòd nunquam in diem redactæ, alicubi ponerentur. Nam secundum hoc, si annus præcedens incipiat à manè, secundus à meridie,

ter-

terius à vespere, quartus à media nocte inciperet. Quare prouisum est, quòd sex horæ excedentes in primo anno, & sex in secundo, & sex in tertio, reseruentur ad sex horas quarti anni. Vnde sic in anno quarto dies vnus ex quater sex horis colligitur. Iste igitur dies ita particulariter collectus, interponitur in Februario, quoniã mensium breuissimus est, & secundum rationes prædictas, vltimus. Et quoniam quando est annus bisextilis, in Ecclesiis Cathedralibus legentes in Martylogio, bis pronunciant sexto Calendas Martij, duos dies ponentes super eandem literam, ideo bisextus dicitur. Duo igitur dies cum super eandem F computentur, in sequenti die debet celebrari festum beati Matthiæ Apostoli.

Vnde versus:

Bisextum sextæ Martis tenuere Calendæ,
Posteriori die celebrantur festa Mathiæ.

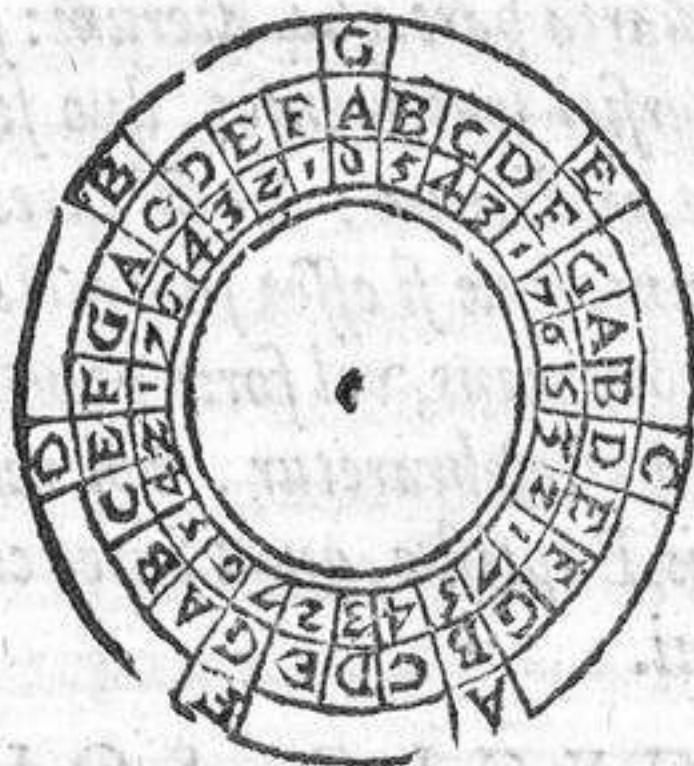
Ratio autem quare in eo loco intercaletur bisextus, est hæc: Senarius est primus numerus perfectus, & illo die est quasi perfectio anni. Vnde interponitur die denominato, à numero perfecto, & non in vltimo, ne festum termini mobilitaretur. Numerus autem perfectus est, cuius partes aliquoties simul aggregatæ, ipsum numerum præcise perficiunt. Et hac ratione dici potest, quòd in Februarium interponitur, cum dies eius in secundo numero perfecto consistant.

Vtrum autem annus sit Bisextilis nec ne, sic sci-

tur

C O M P V T V S

quando ultra septimanas integras nihil est residuum,
de diebus excreſcentibus, ultra annum hebdomaticum,
qui ſunt cauſa cōcurrentium: nec de horis excreſcen-
tibus ſingulis annis, ultra dies anni, ex quibus proue-
nit biſextus, & illud ſpaciū eſt. 28. annorum: quo-
niam in tanto tempore complentur omnes iſtæ va-
riationes, & quodlibet feſtum per quamlibet feriam
variatur, & biſextus in qualibet feria contingit, &
ita in toto Cyclo ex diebus biſextilib. integratur vna
ſeptimana, ſicut patet depingenti Cyclum Solarem
& tabulam Concurrentium.

Cūm autem Cycloſ ſit Circuloſ, & in circulo con-
tingat, vbiſcunq; volueris principium aſſignare: nō
eſt mirandum, ſi Cycloſ Solaris, ſecundum diuerſoſ,
diuerſa habeat principia. Diſcretio igitur Cycloſ So-
laris ſecundum veritatem & vtilitatem conſidera-
tionum, in hiſ habetur verſibus:

Fons eſt dans biſ agro, Funduſ cibāt, aufer edacem.

Augenſ fert eſcaſ, boſ aut genſ, edacibuſ glanſ.

Iſto

E C C L E S I A S T.

Istorum versuum singulae syllabae singulis annis Cycli Solaris per ordinem deseruiunt, prima primo, secunda secundo, & ita deinceps.

Prima igitur utilitas horum versuum est, ut sciat^rur litera Dominicalis. Quae enim litera est inchoatiua syllabae, Dominicalis erit per totum annum, cui deseruit illa syllaba, nisi bisextus fuerit. Si autem fuerit bisextus, litera illa Dominicalis erit per decem menses, sumpto initio à Martio: & litera quae signatur extra, fuit litera Dominicalis per Ianuarium & Februarium, vsque ad locum bisexti.

Secunda utilitas est, ut sciatur, quòd habita litera Dominicali, statim per hunc versum habetur Concurrrens:

F. E. D. C. B. A. G. Concurrentes posuere.

Quoties enim F est litera Dominicalis, vnitas est Concurrrens, quotiens E, binarius: & ita de alijs, obseruato ordine literarum positarum in versu.

Tertia utilitas est, ut sciatur, utrū annus sit bisextilis, nec ne. Sumantur igitur in septem digitis duarum manuum, ita quòd primus annus Cycli sit in radice indicis sinistrae manus, secundus in iunctura proxima, tertius in superiori, quartus in summitate indicis, quintus in radice maioris digiti, & ita ascendendo, donec compleatur Cyclus. Dico igitur, quòd in septem summitatibus sunt septem anni bisextiles: in radicibus verò primi anni, post bisextum, & sic deinceps.

Hoc etiam scitur per tale Abecedarium retro-

C O M P V T V S

gradum G. F. E. D. C. B. A. Quoties enim in suprâ dictis versibus transfilitur aliqua litera istius Abecedarij, tunc est annus bisextilis: & litera pertransita, erit litera dominicalis, per decem menses, sicut prædictum est. Litera verò primæ syllabæ sequētis, vbi factus est transitus, erit litera dominicalis per decem menses. Literæ itaque bisextiles, in septem annis bisextilibus, ex quibin in toto Cyclo vna colligitur septimana, in hoc habentur versu:

Constans est genitor, bona donat fertilis auctor.

Cyclus verò solaris, secundum Dionysium, non incipit ab eo anno quem nos cum Gerlando constitui-
mus principium, sed à duodecimo illius, vbi F est li-
tera dominicalis, & vnit as Concurrrens, quemadmo-
dum in primo Anno: sed est Annus bisextilis, cuius
quidem descriptio his versibus continetur:

Fallitur Eva dolo, cibus Adæ gaudia finit,

Et cùm botrus adhuc germinet, Eva dolet.

Christus bella gerit, finitur eo duce bellum.

Ad grauidam fit dux, cuncta beavit Ave.

Eadem enim est ars in istis, quæ in superioribus. Sed
hic per dictiones, ibi per syllabas: & habent initium
à summitate indicis, per annum bisextilem, discurren-
do per summitates & iuncturas digitorum, vt prius.

Et prima litera dictionis, dominicalis erit, vt prius.

Hoc autem artificio scire possumus, in quoto anno
Cycli sumus, quoad eius ordinationem naturalem,
& vsum Ecclesiæ. Addantur annis domini viginti,

nam

nam Vigeno primo Christus natus fuit anno. & tota summa per viginti octo annos diuidatur: facta igitur diuisione, si nihil est residuum, sumus in ultimo anno Cycli, si autem est residuum, ostendit nobis in quoto anno Cycli simus. Sed si in quoto anno Cycli secundum Dionysium simus, scire volueris, annis domini addantur nouem.

*Nam decimus Solis Christo nato fuit annus,
Errans in Cyclo, fert vt Dionysius Abbas.*

Et totum per 28 diuide vt prius, & patebit quæsiu.

DE QVATVOR TEMPORIBVS
Anni, nempe Vere, Æstate, Autumno,
& Hyeme: & de Ieiunijs.

C*V M autem generalis temporis permutatio præcipuè à Sole fiat, cuius appropinquatio calefacit, mora verò vicinitatis desiccet, remotio quidem in frigidat, sed mora remotionis humectat: secundum eius approximationem, elongationem, vel mediocrem quoad nos consistentiam, quatuor distinguuntur anni tempora, scilicet Ver, Æstas, Autumnus, & Hyems.*

Est enim tempus anni, in quocunq; quatuor quadrarum Zodiaci puncto, vel solstitiali vel æquinotij inchoata, Solis peragratio. Ver autem dicitur à viroo vires, quia tunc omnia virent & florent. Æstas dicitur ab æstu, id est, feruore. Autumnus dicitur à bonorū anni augmentatione: vel ab autumnus, quod

C O M P V T V S

est idem quod morbidū vel tempestuosum. Est enim tempus frigidum & siccum. Hyems dicitur ab ἡμῖ, quod est dimidium. Vulgus enim diuidit annum in Hyemem & Æstatem, largè appellans Hyemem anni medietatem. Istorum quidem quatuor anni temporum qualitatibus, quatuor mundi regiones, quatuor venti cardinales, quatuor elementa, quatuor corporis humores, & quatuor hominis ætates, complexione conuertuntur, prout in subiecta clarescit figura.

	Calida & sicca	Calida & humida	Frigida & humida	Frigida & sicca
Mūdi regiōes	Orien.	Meridies	Occidens	Septētrio.
Venti Cardi.	Eurus	Auster	Zephyrus	Boreas.
Elementa	Ignis	Aer	Aqua	Terra.
Partes anni	Æstas	Ver	Hyems	Autumn ⁹
4. Humores	Cholera	Sanguis	Phlegma	Melāchol.
4. Ætates	Iuuētus	Adolescētia	Senium	Seneētus.

De naturis autem reliquorum ventorum, iudicabis ex cognatione, quam habent cum ventis cardinalibus. Cognatio autem sequentibus patet versibus,
*Euro Vulturū Subsolanusque sodales,
 Africus atq; Notus Austro sunt collaterales,
 Et Zephyrum Corus Fauonius atque sequuntur.
 Circius ac Aquilo Boream stipare feruntur.*
 Principia verò & terminationes quatuor anni temporum, quò ad Ecclesiam, in his habentur versibus,
Ver Petro detur: Æstas exinde sequetur,
Hanc

*Hanc dabit Urbanus, Autumnum Symphorianus
Festum Clementis Hyemis caput est orientis.*

*Secundum Astronomos verò per quatuor quadras
zodiaci ista distinguuntur tempora. Vnde versus:*

Zodiaci caput est Aries, & Veris, & Anni.

Æstatis Cancer, Autumni pendula Libra.

Incipit ex imo pluuiialis Hyemis Capricorno.

*Sed in quibus mensibus, & quoto die mensis, initium
habeant, sic patet:*

Martius à medio Ver ducit, Iunius Æstum,

Autumnū September habet, Brumamq; December.

*Habet autem tam Æstas q̄ Autumnus. 91. dies. Hy-
ems verò. 92. propter diem imparitatis vltra septima-
nas in fine Decembris assignatum. Ver quidem habe-
bit. 92. dies, si bisextus fuerit: sin autem non. 91. dies,
quemadmodum Æstas & Autumnus. In prædictis
aut versibus si non assignantur cuilibet parti tot dies
quot assignando iam diximus, hoc ideo cōtingit, quo-
niam principia & terminationes prædictarum anni
partium, per festa notabiliora volunt notificari. Et
circa eorum principia non sunt festa magis notabilia.
Non igitur fiat vis in hoc, si vnus vel duo dies vnus
partis computetur cum diebus alterius partis.*

*In his quatuor temporibus siue anni partibus sunt
duo Solstitia, & duo Æquinoctia. Dicitur Solsti-
tium, non quia Sol aliquando stet, sed quia tunc est
in maximo accessu ad Zenith capitis nostri, vel i-
terum in maximo recessu à Zenith capitis nostri.*

Zenith autem punctus quidam est firmamenti, capitibus nostris directe suprapositus.

Æquinoctium verò dicitur, quando dies artificialis nocti adæquatur. In quibus igitur signis contingant solstitia & æquinoctia, patet in his versibus:

Hæc duo Solstitia faciunt Cancer, Capricornus.

Sed noctes æquant Aries & Libra diebus.

Est itaque Solstitium hyemale, circa principium & introitum Solis in Capricornū, scilicet in medio Decembris: tunc enim Sol maximè recedit à zenith capitis nostri, siue à nostro habitabili. Solstitium verò æstivale est circa principium Cancrī, in medio Iunij: Sol enim tunc maximè accedit ad nostrum zenith, in nostro habitabili. Cū autē sol recedens à primo puncto Capricorni, venit ad locū medium inter vtrunq; Solstitorū, facit æquinoctium circa medium Martij, in principio Arietis, Et quoniam contingit in Vere, dicitur æquinoctium vernale. Sol verò discedens à Cancro versus Capricornum, venit ad locum medium inter vtrunq;, & tunc facit Æquinoctium, Et quia contingit in Autumno, dicitur æquinoctium autumnale, in medio Septembris, scilicet circa introitum Solis in Libram.

De certis quidem diebus Solstitorum & Æquinoctiorum, dubium est apud modernos. Dixerunt enim veteres, quòd Sol intrat novum signum. 15. Calend. alicuius mensis, vnde versus,

Semper quindenis ponuntur signa Calendis.

Et

Et octauo die post, dixerunt esse Solstitium, vel Aequinoctium. Vnde patet, cum Sol intret Capricornum. 15. Calendas Ianuarij, & Octauo die post debet esse Solstitium, erit Solstitium hyemale in die Natiuitatis Domini, scilicet. 8. Calend. Ianuarij. Similiter cum Sol intrat Cancrum. 15. Calendas Iulij, erit Solstitium aestiuale in die Natiuitatis Beati Ioannis Baptistæ. Similiter est de æquinoctiis. Quonia cum Sol intret Arietem. 15. Calend. Aprilis, erit æquinoctium vernale, vbi notatur Annunciatio Domini, scilicet 8. Calendas Aprilis. Cum Sol iterum intrat Libram 15. Calendas Octobris, erit æquinoctium autumnale in die Conceptionis Ioannis Baptistæ, scilicet. 8. Calendas Octobris. Sed quod Solstitium hyemale fuerit in die sexto, tempore Natiuitatis Domini, ante eius ortum aestiuale sexto die ante Natiuitatem Beati Ioannis Baptistæ: ostendi per hoc videtur, quod cursui Solis plus temporis quam debeat, attribuitur. Vnde & retrocedunt solstitia & æquinoctia. Quantum enim ad veritatis sensibilitatem, Sol moratur in quolibet signorum per triginta dies, & decem horas, & viginti nouem minutorum, & triginta sex secundorum, licet triginta minuta minus completè vna medietas horæ vnus supponatur, prout in predictis sensibilibiter exprimitur. Vnde vna centesima & quinquagesima pars vnus horæ, scilicet. 24. secunda, in omni superflue computantur Signo. Et cum. 12. sint Signa, duodecies. 24. secunda, ex quibus

bus in vnum redactis, pars horæ duodecima conficitur. Sic igitur in .12. annis, hora vna integrabitur. Vnde cum dies naturalis ex .24. horis constet, in duodecies .24. annis, hoc est, in .288. annis, dies vnus naturalis superfluere reperietur.

Nunc igitur cum in die decimo Solstitium hyemale Natiuitatem Domini, die Natiuitatis computato, æstiuale B. Ioannis Baptistæ antecedit, (quod diuersis lucefcit rationibus) & non nisi quater prædictus numerus ab annis Domini subtrahi possit, relinquatur quòd tempore natiuitatis Domini, & beati Ioannis in sexto die præcesserit Solstitium, & sic nunc est in decimo. Idem etiam respectu Annunciationis Dominicæ, & Conceptionis Ioannis Baptistæ de æquinoctiis inuenitur. Vnde versus:

Solstitium decimo Christum præit atque Ioannem.
Nuncia sic matris nox æqua, diemque Ioannis.

Solstitiorum autem, & æquinoctiorum retrocessionis error, Calendario ordini restitutus, saltem in die vitabitur, si in postremo temporis istius anno, scilicet .288. annorum, in fine Februarij dies vnus surripiatur, vel decentius diei bisextilis prætermittatur appositio, qui ex diuisione annorum Domini per numerum prædictum, cum nihil remanserit, percipietur. Hæc etiam eadem Lunæ primationem per plurima seculorum spatia itidem in die stabiliret subtractio. Vnde & hic ex huiusmodi diei subtractione annus decurtationis siue ex temporum æquationis incundi-

tate Annus Iubilationis appellari meretur.

Notandum etiam quod in quolibet quatuor anni temporum, est quoddam ieiunium trium dierum. Ieiunium enim celebramus in Vere, vt sicut tunc omnia virent, ita in nobis vireant virtutum opera: vel vt in nobis temperetur ille humor, qui assimilatur Veri, sanguis scilicet, qui est calidus & humidus. Ieiunamus in Aestate, vt simus feruētes in charitate, vel vt in nobis temperetur humor ille qui assimilatur aestati, scz Cholera, quæ est calida & sicca. Ieiunamus etiam in Autumno, vt in nobis proueniat fructus bonorum operum, vel vt in nobis temperetur humor ille, qui assimilatur Autumno, Melancholia scilicet, quæ est frigida & sicca. Ieiunamus etiam in Hyeme, vt sicut tunc defluunt folia ab arboribus, & moriuntur herbae prauæ, ita in nobis moriantur vitia, & superfluitates à nobis defluant: vel vt in nobis temperetur humor ille, qui assimilatur hyemi, scilicet phlegma, quod est frigidum & humidum. Quibus igitur diebus & quando hæc ieiunia celebrari debeant, per hos scitur versus:

Vult Crux, Lucia, Cineres, Charismata dia,

Vt sit in angaria quarta sequens feria.

Quoniam etiam quorundam Apostolorum vigiliae ex primitiua Ecclesie institutione ieiunium obseruant, ad illarum retinentiam versus isti assignantur:

Petrus & Andreas, Paulus cum Simone, Iudas

Vt ieiunemus nos admonet, atque Mathæus.

Sabbata ieiunes si Solis lux tenet ipsos.

In

In vigiliis etiam omnium aliorum, nisi solennis patriæ consuetudo obuiauerit, Dominus Papa ieiunare confirmavit, prærerq̄ in vigilia Ioannis Euangelistæ, die secunda natiuitatis Domini, & vigilia Philippi & Iacobi pridie Calendas Maij, cum tunc sit tempus iucunditatis & lætitiæ.

Sunt etiam præter prædicta sex festa alia in anno canonizata, in quorum vigiliis Ecclesia ieiunium celebrat, quæ in his patent versibus:

Nat. Domini, Pentec̄, Ioan. Lau. supplico sancto.

Horum vigilia ieiunes, Lucaeque Marci.

Quoniam Aduentus Domini penes literæ Dominicalis diuersitatē in anno solari variatur, ad habendum certum diem Aduentus Domini, sciantur isti versus,

Andreæ festo vicinior ordine quouis,

Aduentum Domini feria prima notat.

Si cadit in lucem Domini, celebratur ibidem.

Hæc itaque de pertinentibus ad cursum

Solis scire sufficiat computistis.

ALTERA PARS COMPUTI, DE
distinctione temporis ratione motus Lunæ.

¶ De illuminationibus Lunæ.

CVM ex motu Lunæ, quemadmodum & Solis, plures Ecclesia consequatur utilitates, de eius motibus, & luminis receptione, & utilitatibus ex his consequentibus. quāto sensibilius poterit, existimo esse expediendum. Vt igitur innuit Martia

uus

E C C L E S I A S T.

nus, quanuis Luna sapientum assertione mensurum lumen habere ostendatur: quod tamen pleni orbi sit semper in lumine, non est dubium. Nam in parte illa qua se Soli obijcit, omni hemisphærio collustratur. Unde cum nobis tricesima nullum lumen ostendet, superius qua Solem aspicit, pleno lumine luceſcit: & cum à Sole discedens, eum à latere cæperit intueri, pro parte inferius lumen acquirit, donec deinceps è contrario posita, in tota parte quam terris opponit, illuminetur. Circuit enim eius globum undique nitor Solis, & medietati quam aspicit, semper lumen indulget.

Huius ergo primi luminis effigies, cornibus circumlata $\mu\eta\nu\omicron\epsilon\iota\delta\iota\varsigma$ dicitur, scilicet cum duobus punctis, siue .6. gradibus à Sole distans, nobis apparere inceperit. Cum autem à Sole distatis .90. partibus, orbem eius radius solaris illuminauerit, quasi septima, $\delta\iota\chi\omicron\tau\omicron\mu$ & perbibetur. Alijs etiam .45. partibus iterum adiectis, velut undecima, $\alpha\mu\phi\iota\kappa\upsilon\rho\tau$ & nominatur. Cum verò 180 partibus à Sole discesserit, è contrario posita in parte inferiori, nobis opposita, vniuersaliter illuminatur, tanquam quinta decima $\pi\alpha\nu\sigma\epsilon\lambda\eta\nu$ & dicitur. Postea quidem deficiens, cum prædictis partibus nomina eodem modo recipit eodem memorata, prout patet in figura.

Coniunctio dicitur etiam Νεομηνία, σύνοδος , Nouilunium, Interlunium, Primatio. Prima Luna, $\mu\eta\nu\omicron\epsilon\iota\delta\iota\varsigma$, Cornicularis, falcata, nondum semiplena. Septi-

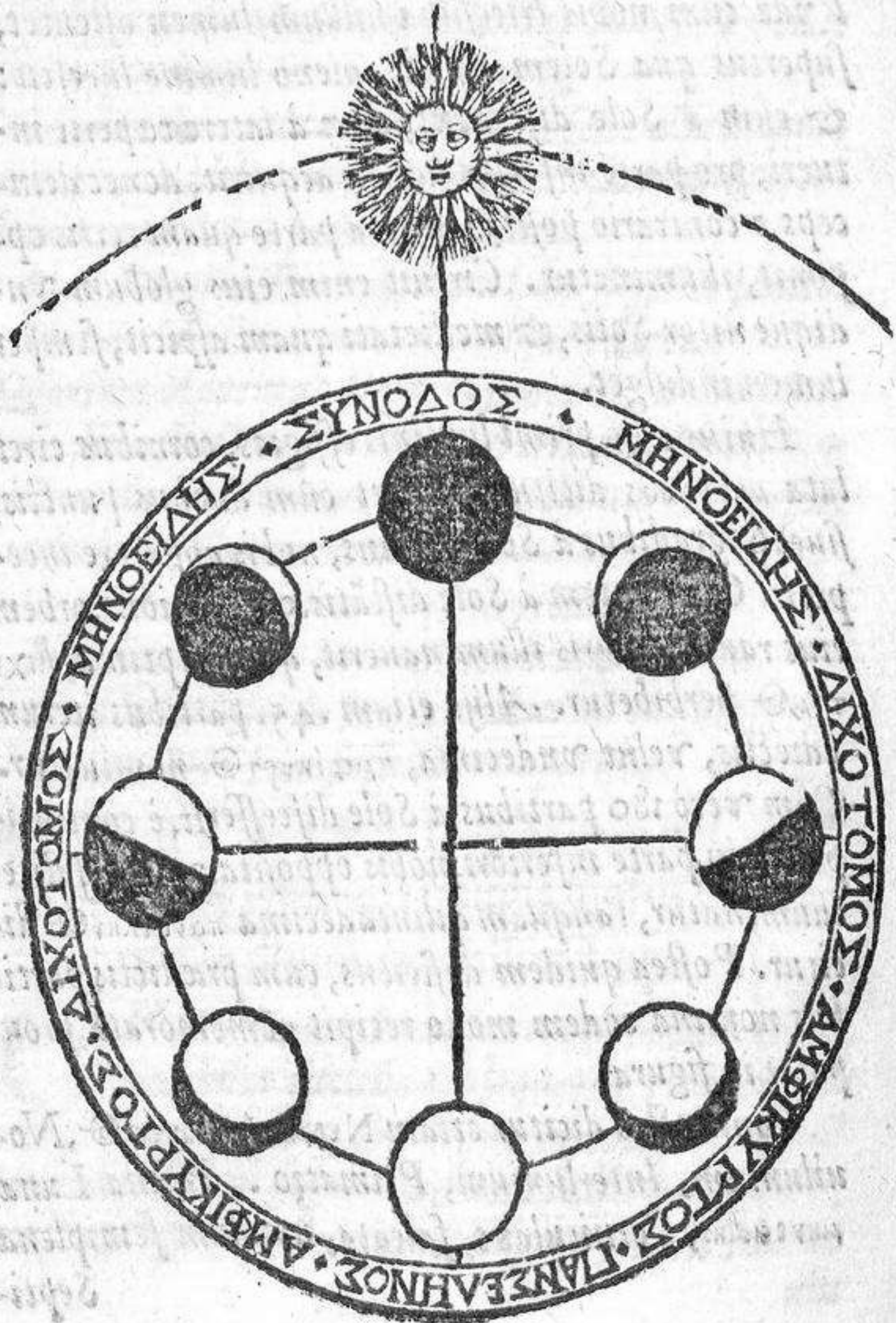
C O M P V T V S

Septima, διχόμοϑ, ἡμίμοϑ, semiplena, dimidiata.

Vndecima, ἀμφίκυρτϑ, gibbosa, turgida.

Decimaquinta, πανσίλωνϑ, plenilunium, oppositio.

¶ Figura de illuminatione Lune.

De mensibus lunaribus.

Mensium autem Lunarium quatuor sunt species. Est enim mensis peragratiōis, mensis apparitiōis, mensis medicinalis, & mensis consecutiōis.

Primus itaque mensis, peragratiōis scilicet, est spatium temporis, quo Luna circuit zodiacum, exiens ab vno puncto, proprio motu, rediens iterum in idem: vnde ex huiusmodi in circulo signorum reuolutione, annus è pluribus nuncupatur: cuius quidem punctalis perfectio, secundum sensum scire satagentibus, ex motu ipsius Lunæ diurno, commensurari potest. Est autem motus Lunæ diurnus .13. gradus .10. minuta .34. secunda .58. tertia .33. quarta .30. quinta, & .30. in sextis. Gradus quidem est .360. pars circuli. 60. verò pars gradus minutum, minuti .60. secundum, & ita deinceps. Si itaque motus iste tum in se, tum in suis partibus, à toto zodiaco, in sexta redactò, quotiens poterit subtrahatur, exhibit mensis peragratiōis, scilicet .27. dierum, & .7. horarum, & .43. minutorum .7. secundorum .15. tertiorum .36. quattorum, & .55. quintorum. Erit ergo mora Lunæ sub quolibet signo duorum dierum .6. horarum .39. minutorum: frequens tamen vniuersorum vsus, cum minimum desit .40. id est, bessem horæ completæ supponit. Vnde mensis peragratiōis ex .27. diebus, & octo horis, hac constabit suppositione. Vnde versus:

Per-

Percurrit Cyclum viginti Luna diebus

Septenisque suum, bis quattuor insuper horis.

Luna quidem cum præsit noctibus, dies computationis eius à Solis occasu incipere debet, nobis è contrario diem Solis discernentibus.

Secundus verò mensis dicitur Apparitionis, constans ex.28.diebus per quattuor hebdomadas vulgarter distributis. Quarum prima est à principio apparitionis Lunæ, vsq; in diem septimum, & ita deinceps. Vnde quarta hebdomada, in.28.die terminatur. Horæ enim combustæ, scilicet, dum Luna sub radiis solaribus moratur, non computantur. Cuius immutationis diuersitatem quoad nos, corporum fluidorum, sicut medullarum, & cerebellorum natura, & præcipuè motus maris imitatur. Vnde versus,

Hebdomada prima collabitur æquoris vnda.

Æstuat vnda maris tanquam feruore secundu.

Tertia cogit aquas minui, velut igne reducto.

Ultima fundit eas ex aëre littore toto. Lucanus

Luna suis vicibus Thetyn terrenaque miscet.

Cum enim Luna meridianum teneat in Austro, sine punctum oppositum in angusto terræ, mare plenum est. Cum verò in oriente vel in occidente teneat horizontem, completè retractum est.

Secundum Medicos quidem mensis iste supponitur.26.dierum & dimidij, Galeno perhibente. Vnde mensis medicinalis, in vtriusq; istorum mensium medio æqualiter consistens efficitur, scilicet.27.dierum, duabus

abus horis exceptis, & in .4. partitur septimanas, diuidendo eum per minutas.

Quartus mensis Consecutionis dicitur, & est spatium temporis, quo Luna accensa à Sole peragrat circulum suum, rediens ad punctum vbi accensa fuit: sed cum ibi Solem non inueniat, quoniam Sol interim ferè pertransiuit vnum signum, ipsa attingit Solem spatio .2. dierum, & .4. horarum .44. minu. trium secund. & .16. tertiorum: & erit iterum in coniunctione cum Sole. Deinde denuo procedens, rursus nasci ac renouari dicitur. Vnde mensis iste continet .29. dies & dimidium, cum minorum fractionibus, sicut patet per Alfraganum, in .1. Differentia: & Ptolemaeum in dictione .4. Almagesti: & ex motibus Solis & Lunæ diurnis. Si enim supponatur Sol & Luna in eodem puncto, & sumantur motus vtriusq; in tempore commemorato, inuenietur Sol pertransisse circiter signum vnum: & Luna totum zodiacum, & circiter signum vnum. Erunt igitur iterum in coniunctione. Vnde iste appellatur Mensis consecutionis. Cuius quatuor à Philosophis distinguuntur etates, quarum primam calidam & humidam, secundam calidam & siccam, tertiam frigidam & siccam, quartam frigidam & humidam esse asserunt. Sic igitur patet, quòd quaelibet Lunatio naturaliter est .29. dierum & dimidij, cum prædictis minorum fractionibus. Sed cum Ecclesia nec menses nec annos, secundum numerum dierum incompletum computet, sem-

D per

per omiſſis minutis ad Emboliſmorum reſtauratio-
nem transfert dimidium diem vnius lunationis, ad
dimidium diem alterius lunationis, cōputans vnā
lunationem. 30. dierum, aliam. 29. dierum. Hoc tamē
impeditur quandoq; per biſextum, quandoq; per Em-
boliſmum, & per ſaltum Lunæ. Et cū vnā Luna-
tio ſecundum Eccleſiæ computationē ſit triginta die-
rum, alia .29. lunatio parium dierū attribuitur menſi
impari, & è conuerſo. Vnde verſus:

Impar Luna pari, par fiet in impare menſe.

Si autem quærat, quare ſic? ſciendum, quòd ſecun-
dum primam menſium à Iulio institutionem, menſis
in impari loco poſitus, ſemper fuit plurium dierum:
& ratio exigit, vt menſi in numero dierum maiori
maior attribuat, Lunatio. Vnde ſic adhuc adoleuit
uſus. Item Lunatio dicitur ſemper illius menſis in
quo terminatur. Vnde verſus:

In quo completur menſi lunatio detur.

Si autē duæ lunationes terminentur in vno menſe, al-
tera illarum erit irregularis, ſcilicet Emboliſmalis. i.
mediante Emboliſmo. Qualiter autem biſextus impe-
diat lunationis alterationem, ſic patet: Regula enim
eſt, quòd ſemper in anno biſextili lunatio Februarij
eſt. 30. dierum, in alijs verò annis, 29 dierum, & hoc
propter diem vnum excreſcentem per biſextum. Vn-
de in anno biſextili lunationes tres erunt cōtinuo. 30.
dierum, ſcilicet Ianuarij, Februarij & Martij.

Notandum etiam, quòd quoties lunatio Martij
inci-

E C C L E S I A S T.

incipit ante locum bisexti, & sit annus bisextilis, videtur duplex inconueniens contingere, scilicet quòd lunatio Martij sit. 31. dierum, quod est inauditum, & lunatio Februarij. 29. dierum tantum, quod est contra regulam iam dictam. Ad hoc autem soluendum nota, quòd ubi lunatio scilicet Martij, debet pronunciari prima, in tali loco lunatio Februarij pronunciabitur. 30. & ita numerus designans primationem lunationis Martij, intelligatur poni in sequenti loco. Hoc etiam notatur in quibusdam Calēdarijs per quendam numerum extra scriptum, à tertio Nonarum Februarij, vsq; ad locum bisexti, ita quòd. 19. ponantur extra, contra pridie Nonas. 8. verò contra Nonas, & sic descendendo vsq; ad locum bisexti. Istud idem similiter notatur quibusdam lineis obliquè protractis ab iisdem locis vsque ad bisextum.

D E Æ T A T E L V N Æ I N V E - nienda, & Cyclo decennouennali.

AD habendum autem ætatem Lunæ singulis annis, hoc est, tempus accensionis eius à Sole, primo inueniebantur tabulæ à Romanis, deinde Chaldæi aureum numerum inuenerunt, & Romanam miserunt. Romani igitur numerum illum, propter eius facilitatem & utilitatem in Calendarijs suis aureis literis scripserunt, vnde adhuc aureus appellatur numerus. In primo igitur anno Cycli decennouennalis per totum annum primationes Lunæ, per vnitatē no

D ij tan

C O M P V T V S

tantur, in secundo per 2, & ita deinceps. Transiens igitur à Decembri in Ianuarium, transibit ab vni-
tate in 2, ponendo binarium super E literam, pridie
idus Ianuarij. Similiter variabitur ordo in cæteris
annis: vnde cum Cyclus iste contineat .19. annos,
inter numeros prædictos.19. maximus erit.

Ponitur ergo in prima die Ianuarij.3. quoniam ita
contingit in tertio anno istius Cycli, quòd in primo
die Ianuarij semper Luna fuerit prima, licet aliter
modò contingat. Ab isto itaque numero formantur
alij numeri sequentes, per additionem 8, ita tamen,
quòd si excrescat maior numerus quàm.19. reiectis.19.
residuum sumatur: hoc ideo fit, quoniã primationem
cuiuslibet anni sequitur immediate primatio anni
octavi post, & si aliquid deletur, in loco proximo scriba-
tur: si verò nihil, vnus punctus vacuus relinquatur.

In aureo aut numero ferè per totum Calendarium
minor sequitur maiore numerũ immediate, vel ma-
ior minore mediatè. Istud tamen habet instantiã in 12
locis in Calendario, ita quòd in sex locis iuxta princi-
pia sex mensium, pari numero signatorũ, vt secundo,
quarto &c. reliquæ sex instantiæ sunt iuxta fines
sex mensium continuè sumptorũ, habito initio à Iu-
lio: quod totum in his continetur versibus:

Aureus hac arte numerus formatur aperte,

Prima dies Iani, quæ ianua dicitur anni,

Ternarium retinet, ne posteros ordo vacillet.

Per præcedentem numerum dant octo sequentem.

Si

Si decimum nonum superabis sic numerando,
 Tolle decem, pariterq; nouem, reliquum retinendo.
 Maiori numero debetur tertius ordo,
 Si minor assequitur, maiori continuatur.
 Per bissenia loca non est hæc regula firma,
 Tres Februi quarto Nonarum continuato,
 Quattuor apponas sub Aprilis pridie Nonas,
 Tot Iunius laterat, ubi Nonis quattuor aptat,
 Augusti capite tres debes continuare,
 Quattuor Octobris lateratim pone Calendis,
 In quartis nonis duodeni denique mensis
 Linea tredecimum tenet vna, simulq; secundum.
 Excipe sex menses, Iulium prius atque sequentes,
 His quanuis crescat vnderis summa propinquat.
 Octo minor numerus sequitur, nec continuatur.
 Tali quippe modò describitur Aureus ordo.
 Est autem Cyclus decennouennalis. 19. annorum so-
 larium reuolutio, in qua omnis Lunæ primationis di-
 uersitas, ad pristinam reuertitur positionem. Secun-
 dum quem procedimus, primationes lunationum as-
 signando, & cui deseruit Aureus numerus. Romani
 autem quendam alium inuenerunt Cyclum, qui Lu-
 naris dicebatur, penes quem Lunæ accensionis diem
 & horam assignauerunt, huic scilicet consimilem, in
 ordine tamen inceptiois differentē. Incipit enim in
 Calendis Ianuarij, tertio videlicet anno Cycli decen-
 nouēnalis, vel secundum alios quarto, qui in nomine
 tantum illis discrepant. Illum enim quartū, quem alij

C O M P V T V S

tertium vocant, considerantes, annum Cycli decennouennalis secundum lunationem Paschalem incipere. Vt cum primus & secundus sint communes, tertius vero Embolismalis, de necessitate oportet primū dicere, quando primatio paschalis per decimumnonum notatur pridie nonas Aprilis, ab ista enim primatione vsq; ad illam, quæ per unitatem currit, est annus communis, & ita deinceps. Posita igitur unitate in Calendis Ianuarij, deinde facta formatione ad modum aurei numeri, per additionem .8. formari habet vterq; Cyclus. Itaque à Ianuario incipit. Nos autem magis Chaldaeos & Eusebium Episcopum imitamur, qui à Lunatione Paschali, vt dictum est, incipit. Si autem scire volueris, quoto anno Cycli decennouennalis sumus, annis Domini ab eius Natiuitate inceptis adde unitatem, & totum diuide per .19. & si nihil fuerit residuum, sumus in vltimo. Si verò aliquid residuum, quicquid fuerit, ostendit nobis in quoto anno Cycli sumus: sed si in quoto anno Cycli lunaris sumus scire volueris, ab annis Domini subtrahere .2. vel adde .17. & diuide vt prius.

Ne vulgarem incurramus dubitationem, causam ignorantes, cum realiter Luna fuerit quarta secundū Ecclesiam, quare prima pronuncietur. Sciendū, quòd Ecclesia supponit spatium .19. annorum Solarium, & Cyclum decennouennalem penitus coaquari, scilicet in .19. annis solaribus, secundum Ptolemæum in tertia dictione Almagesti, sunt .6939. dies, & .18. horæ licet

licet nimis prodigè fiat computatio.

In Cyclo verò decennouennali, sicut ab eodè in quarta dictione eiusdè habemus, sunt totidem dies, & .16. hora, & ferè .2. tertiæ horæ vnius. Vnde in quolibet Cyclo, secundum istam suppositionem, recedit mediæ coniunctio siue primatio à nostra computatione, per vnā horam, & tertiā horæ vnius. Sed Gamaliel secundum Iudæos, qui Pauli Apostoli erat magister, secundum verò nos Eusebius Cæsariensis Episcopus, et Hieronymus in initio Cycli illius, in quo Dominus incarnatus fuit, considerauerunt Lunam fuisse primam, 10. Calend. Aprilis, & quòd ad idem redit. 10. Cal. Februarij, vnde ibi vnitas pro aureo numero ponitur. Sed ab incarnatione Domini elapsi sunt. 1232. anni, à quo numero si Cyclos decennouennalis quoties poterit, subtrahatur, patebit quòd in .65. horis, & totidè tertiis, à veritate nunc extenditur nostra computatio: quibus in dies redactis, habemus .3. dies, et .14. horas. Vnde per tres dies et dimidium, recessit mediæ cõiunctio à loco primæ impositionis. Nunc igitur Luna dicitur prima, vbi deberet dici tertia, vel potius quarta, vt aureus numerus totaliter per .3. dies anticipetur, & vnitas quæ notatur super B. 10. Calendas Februarij, scribatur super F. 13. Calendas eiusdem, & sic de aliis omnibus, eodem ordine qui nunc est, obseruato. Sed quia in Concilio generali aliquid de Calendario transmutare prohibitum est, oportet modernos adhuc sustinere huiusmodi errores.

D iij

DE

C O M P U T V S

DE ANNIS LVNARIBVS,
& primò de Anno communi.

ANnorum autem Lunarium, duo sunt genera, Alius enim est Communis, & alius Embolismalis.

Communis autem est spatium.12.lunationum, in anno solari vicissim transeuntium. Et dicitur communis, quoniam.12.habet lunationes, siue menses Lunares. Sicut annus Solaris.12.habet menses Solares, vel quia duo anni communes ferè semper simul eueniunt, sicut patebit in assignatione Embolismorum. Habet autem iste annus.154.dies, & quintam & sextam vnius diei, vt à Ptolemæo & Alfragano perhibetur. Quod etiam ostendi poterit, cum habeat.6.lunationes.30.dierum, & alias sex.29.dierum, cum minorum computatione. Vnde patet, quòd annus Solaris excedit hunc annum communem in vndecim diebus omissis minutis. Si igitur illi duo anni simul incipiant, prius terminabitur annus iste cõmunis per vndecim dies quàm annus solaris, sicut patet quando sumus in tertio anno Cycli decennouennalis. Quare si Luna fuerit prima in Calendis Ianuarij, eodem die anno reuoluto erit duodecima, propter excrementum illorum vndecim dierum. Consimilis erit variatio in Calendis cuiuslibet mensis, & in singulis diebus anni. Vnde propter hoc rectificandum, inuenerunt Computistæ duos numeros, scilicet Epactam & Regularem lunarem, per quorum coniunctionem adinuicem,

uicē, patebit ætas lunæ in Calendis mensiū. Ad habendam aut cuius ætatis sit luna in singulis diebus anni, ex isto excessu vndecim dierum de ætate lunæ, respectu temporis præteriti & futuri, duæ dantur regulæ.

Si ergo supponatur hodie alicuius certæ ætatis, & velis scire in anno futuro hoc eodem die, quotæ ætatis erit: ætati lunæ quã modo habet, adde. 11. & tantæ ætatis erit luna in anno futuro eodem die. Illi iterum ætati lunæ, adde. 11. & habebis eius ætatem in anno tertio eodem die, & sic in infinitum. Hoc tamen prænotato, quòd si excreseceret maior numerus quàm. 30. reiectis. 30. residuum pro ætate lunæ ponatur.

Si autem scire velis, cuius ætatis fuerit Luna hoc eodem die, in anno præterito, tertio, vel quarto: ætati lunæ, quam modo habet, adde. 19. & habebis ætatem eius in anno præterito, & sic deinceps. Hoc etiam vt prius notato, quòd si excreseat maior numerus quàm triginta, reiectis triginta, residuum pro ætate lunæ ponatur. Vnde versus,

Quinque dies & sex ponas pro luce futura.

Et pro præterita, quinque bis atque nouem.

Licet in vno die quandoque fallat: quod vniuersalibus est, pro regula instituatur.

¶ De Anno Embolismali.

Annus autem Embolismalis, est spatium decimum tertium lunationū, constans ex. 384. diebus. Vnde excedit lunarem communem

in.30.diebus; annum verò solarem in decem & no-
uem diebus. Et dicitur Embolismalis ab Embolif-
mo, sicut bisextilis à bisexto. Quare videndum est
quid sit Embolismus, & vnde oriatur, & vbi in Ca-
lendario interponatur.

Est autem Embolismus lunatio triginta dierum
nulli mensi attributa, non enim alicuius mensis luna-
tio principalis diei meretur, cum ex reliquis aliarum
mendicando perficiatur. Dicitur aut Embolismus ab
ἐμβολισμός, quod est excrementum. Sunt enim in Cyclo
decennouennali.235. Lunationes, sed tantum.228.
mensēs Solares. Vnde si singulis mensibus singulae at-
tribuantur Lunationes, supererūt septem irregulares,
quae Embolismi dicuntur, ad quorum completionem,
vt quilibet secundum sui proprietatē sit.30.dierum,
lunationum totius Cycli necessaria est aggregatio fra-
ctionum. In Cyclo igitur decennouennali, lunationes
sunt.235. quod sic patet: In duodecim annis commu-
nibus sunt.144.lunationes, in septem Embolismali-
bus sunt.91.lunationes: quae superioribus additae, fa-
ciunt.235.lunationes, de quarum qualibet ad praesens
omittantur quadragintaquatuor minuta.3.se-
cunda, &.16.tertia, & de numero illarum lunationū
excipiantur septem, ad opus.7. Embolismorum, & re-
seruentur illaesa. De residuis autem scilicet.228.fac
semper vnā.30.dierum, & aliam.29.dierum, nisi
quod in anno bisextili lunatio Februarij semper erit
.30.dierum, quantoque parcius fiat computatio in

Cy-

E C C L E S I A S T.

Cycli, sunt quatuor bisexti. Ad completionem igitur quatuor lunationum Februarij, in quatuor annis bisextilibus Cycli, oportet mendicare .4. dies integros. Similiter & ad .7. Embolismos perficiendos, exiguntur septem dimidij dies. Resume igitur singularum Lunationũ totius Cycli decennouennalis fractiones, & multiplicentur per summam lunationum, & habebis .7. dies, & .5. horas. Dentur igitur .4. dies ex his integri .4. lunationibus Februarij, in .4. annis bisextilibus, & de tribus residuis perfice sex Embolismos, vt sit quilibet .30. dierũ. Vnde non relinquitur, quod detur septimo Embolismo, ad sui completionem, nisi quinque horæ. Sed cum ad similitudinem aliorum debeat esse .30. dierũ à lunatione Iulij in vltimo anno Cycli decennouennalis, quantum ei sufficit mutuetur, scilicet septem horas: computatur tamen lunatio Iulij vigintinouem dierum. Vnde iste dies quoad maiorem sui partem, sic subtractus à Lunatione Iulij, dicitur Saltus Lunæ, de quo patebit inferius.

Quotus autem annus Cycli decennouennalis, secundum Lunæ primationis anticipationem, apud Chaldaeos & Eusebium, sit Embolismalis, patet per hunc versum:

Christus factus homo leuat omnia reddita throno.

In hoc versu sunt septem dictiones, septem Embolismis deseruientes: Prima primo, & sic deinceps. Vide igitur quota sit litera primæ dictionis in Alphabeto, & in tali anno Cycli decennouennalis interponitur

Em-

C O M P V T V S

Embolismus, cui deseruit illa dictio. Idem etiam facilius scitur per hos versus,

Tertius & sextus, octavus & undecimalis.

Et quartus decimus, deca septimus, & deca nonus.

Ad sciendum etiam quoto mense & quoto die eiusdem mensis interponi debeat Embolismus, sciatur iste versus,

Mobilis ibo cifris ace liber habe coæuum.

	12	9	3	1	11	8	3
<i>Mensis.</i>	<i>M</i>	<i>I</i>	<i>C</i>	<i>A</i>	<i>L</i>	<i>H</i>	<i>C</i>
	3	2	6	3	2	2	5
<i>Dies.</i>	<i>B</i>	<i>B</i>	<i>F</i>	<i>C</i>	<i>B</i>	<i>B</i>	<i>E</i>

In hoc versu sunt septem dictiones, .7. Embolismis seruientes, prima primo, & sic deinceps. Vide itaque quota sit litera prima alicuius dictionis in Alphabeto, & in tali mense interponitur Embolismus, cuius dictionem sumpsisti: vide etiam quota sit in Alphabeto litera prima, secundæ syllabæ eiusdem dictionis in Alphabeto. Et in tali die eiusdem mensis est sedes Embolismi.

Notandum autem, quòd multiplex error contingit in Calendario per Embolismum, quoniam error vicissitudinis, error terminationis, error variationis, & error Epactarum. Error vicissitudinis est, quoniam simul sunt plures lunationes .30. dierum. Error terminationis est, quando lunationes terminantur extra suos menses. Error variationis est, quando mensis positus impari loco imparem habet lunationem, vel

econuerso. Error Epactarum eò fit, cum mentiuntur Epacta & Regularis.

Primus igitur Embolismus incipit secundo die Decembris, & terminatur ultimo die eiusdem, & contingit error vicissitudinis. Lunatio enim Embolismalis, & Lunatio Ianuarij, simul sunt. 30. dierum. Et si sextus fuerit. 4. Lunationes, erunt simul. 30. dierum, scilicet Lunatio Embolismalis Ianuarij, Februarij, et Martij. Embolismus iste assignatur in tertio anno Cycli decennouennalis, quemadmodum secundum inceptionem Lunationis Aprilis prædictum est.

Secundus Embolismus incipit secundo die Septembris, & terminatur die prima Octobris, & contingit error vicissitudinis, quoniam lunatio Septembris & Embolismalis, simul sunt. 30. dierum, & assignatur in sexto anno Cycli decennouennalis, eadem die qua prius ratione repetita.

Tertius Embolismus incipit sexto die Martij, & terminatur quarto die Aprilis: & contingit error vicissitudinis, quia lunatio Martij & Embolismalis simul sunt. 30. dierum. Et si bisextus fuerit. 4. scilicet Ianuarij, Februarij, Martij & Embolismalis, simul erunt triginta dierum.

Contingit etiam error terminationis, quando lunatio Aprilis terminatur. 3. die Maij. Lunatio Maij, secunda die Iunij. Lunatio Iunij, prima die Iulij. Eo etiam anno mentiuntur Epacta, & Regularis in principio scilicet Maij & Iunij, vt inferius patebit.

Quar-

Quartus Embolismus incipit tertio die Ianuarij, & terminatur prima die Februarij, & contingit error vicissitudinis. Lunatio enim Ianuarij & Embolismalis simul sunt. 30. dierū, & si bisextus fuerit. 4. scilicet lunatio Ianuarij, Embolismalis, Februarij & Martij. Contingit etiam error terminationis, quia Lunatio Februarij terminatur secunda die Martij: Lunatio Martij, prima die Aprilis. Præterea tunc mentiuntur Epacta & Regulares in principio Martij, nisi sit bisextus.

Quintus Embolismus incipit secundo die Nouembris, & terminatur prima die Decembris, & contingit error vicissitudinis, quia lunatio Nouembris & Embolismalis simul sunt. 30. dierum. Et notandum quòd Embolismus iste est causa, quare in secundo die Decembris in vna linea ponantur duo numeri, scilicet. 13. & 2. Si enim. 13. poneretur in primo die, duplex contingeret inconueniens, scilicet, quòd Embolismus præcedens tantū esset. 29. dierum, & lunatio Decembris. 30. dierum, cuius contrarium semper contingit. Embolismus autem iste intercipitur in decimoquarto Cycli decennouennalis anno, ratione prædicta.

Sextus Embolismus incipit secunda die Augusti, & terminatur vltima die eiusdem, & contingit error vicissitudinis, quoniam lunatio Embolismalis & Septembris, simul sunt. 30. dierum. Est autem Embolismus iste in. 17. anno Cycli decennouennalis, prout patet in præcedentibus.

Septimus Embolismus incipit. 5. die Martij, & terminatur tertia die, scilicet Aprilis, & contingit error vicissitudinis. Lunatio enim Martij & Embolismi sunt simul. 30. dierum, & si bisextus fuerit. 4. lunationes simul euenient. 30. dierum, scilicet Ianuarij, Februarij, Martij & Embolismi. Contingit etiam error terminationis, quoniam lunatio Aprilis terminatur. 2. die Maij, & lunatio Maij prima die Iunij. Mentuntur etiam Epacta & regularis in principio Maij, & Augusti. Iste Embolismus intercipitur in .19. anno Cycli decennouennalis, prout patet in præcedentibus.

Intercalentur itaque in locis prædictis Calendarij septem Embolismi, vt aliis quanto minus poterit derogetur lunationibus. Si enim alibi ponerentur plures, mentirentur Epactæ, & regularis, & plures contingerent errores. Sed de malis duobus minus malum est eligendum, dum alterum vrget. Vnde versus:

Si tibi concurrant duo turpia, dilige neutrum:

Sed quod turpe minus, elige. Beda docet.

DE ÆTATE LVNÆ

aliter inuenienda.

AD habendum autem artificialiter et sine inspectione Calendarij, quotæ ætatis sit Luna in Calendis mensium, & per consequens in quolibet die anni, inuenti sunt duo numeri, Epacta scilicet & Regularis lunaris.

ER

Est igitur Epacta numerus.30. non excedens, pro-
ueniens ex superabundantia anni Solaris, ad annum
Lunarem cōmunem. Triginta non excedens dicitur,
quia cū officium Epactæ sit ostendere ætatem Lu-
næ, nulla aut ætas Lunæ est maior q̄.30. dierum, nec
Epacta maior debet esse. Proueniens ex superabun-
dantia. &c. dicitur, quoniam Epacta prouenit excre-
mento dierum, in quibus annus Solaris excedit an-
num Lunarem communem.

Primus igitur annus Cycli decennouennalis Epac-
tā non habet, cū non præcedat annus ex cuius
inæqualitate Epactā haberet, vel hac ratione, cū
vltimus annus Cycli sit quasi proximus ante primū,
& ille habeat.18. pro Epacta, & inæqualitate ad in-
uicem & vnus ex saltu erunt in eodem anno, excre-
scant vndecim dies ex annorū in vniuerso triginta.
Sed triginta sunt quasi nulla Epacta, quia triginta
adiuncta cum regulari debent deleri, ad ostendendum
ætatem Lunæ. Secundus autem vndecim habet pro
Epacta. Tertius.22. Quartus tres. Quia abiiciuntur
triginta, & ita formetur Epacta, deinceps per addi-
tionem vndecim. Idem scitur per hos versus:

Quæ tenet vndenas Aprilis Luna Calendas,
Epactæ numerum monstrat per quemlibet annum.

Vide quota sit Luna vndecimo Calendas Aprilis,
& talis numerus erit Epacta illius anni. Sed si ex ab-
rupto alicuius anni quæratur Epacta, per hunc inue-
nietur versus:

De

C O M P U T V S

bruario, & in 6. mensibus ipsum sequentibus. In primo enim anno Cycli decennouennalis est aureus numerus vnitas, decimo die ante Calendas Februarij, & sic luna est decima in Calendis eius, Vnde 10. habet pro regulari. Similiter considerat vnitatem aureum numerum ante Calendas aliorum sex mensium sequentium, & patebit Regularis. Sed de Septembri, & 4. mensibus illum sequentibus, supponatur 19. annus Cycli decennouennalis, quia ille fuit quasi proximus ante primum, & secundum hoc September habet 5. pro Regulari.

Si velis igitur alios Regulares formare artificialiter, vno supposito, sume numerum dierum Septembris, & adde eius Regularem, & à totali numero subtrahatur lunatio eiusdem mensis, & residuum erit Regularis mensis sequentis, & ita deinceps.

Vnde versus:

Quinque Sep. Oc. dantur, No. De. Septem, ter
tria Ia. Mar.

Feb. A. decem sumant, post vnum cuilibet addas.

Habitis igitur Epacta & Regulari, si scire velis ætatem lunæ in Calendis alicuius mensis, iungantur simul Epacta anni, & Regularis lunaris mensis illius, & si ex illa coniunctione resultent 30. vel minor numerus, talis ætatis erit Luna in Calendis mēsis illius, cuius Regularem sumpsisti. Si maior, reijce 30. & residuum ostendet ætatem Lunæ. Vnde versus:

Dan

*Dant Lunam mensis Epacta cum Regulari,
Plus retinens, cum plus fuerit, triginta relinques.*

Ad ætatem etiam Lunæ in Calendis mensium habitam, addatur numerus dierum mensis præteritorum, vno die subtracto, ne bis primus computetur, & in die præsentis ætas Lunæ habeatur. Sed si summam lunationis mensis excesserit, residuo retento, ipsa abiiciatur. Si autem qua hora Luna à Sole accendatur, scire volueris, annum quotus fuerit Cycli lunaris, per .4. multiplica, & bis dies anni præteritos à Calendis Ianuarij vsque in diem de quo quæritur, aggrega: quibus in vnum redactis, per quinque diuide, & scies ea hora Lunam accendi, cui .5. defuerit, & in toto ipsius horæ puncto, quot cuius cæterarum superfuerint horarum. Si verò numeri aggregatio .60. excesserit, reiectis .60. de residuo fac vt prius: quòd si nihil superfuerit, in vltimo puncto horæ .12. Lunam accenditur. Si igitur istorum asserit sententia, Lunam semper quoad nos in nostro accendi hemisphærio, quod etiam auctoritate Ptolemæi in Atarbe primo dicentis confirmatur. Luna quidem occidentem de iure vendicat, cum à Solis conuentu discedens ibidem semper nouam lucem representet, & primus eius incipiat ascensus. Luna autem singulis diebus in cremento quatuor punctis remouetur à Sole, in decremento Soli admouetur.

C O M P U T V S

Vnde si scire volueris, in quo signo sit Luna, & quantum à Sole distans, ætatem eius per .4. multiplica, & per .10. partire: & quot fuerint denarij, per tot Signa distat à Sole Luna: & quot remanserint vnitates, per tot puncta in signo subsequenti pertransiuit. Signum autem intelligo signi quantitatem. Vt si Luna coierit cum Sole in .5. gradu Arietis, eadem cum fuerit quinta, erit in decimo gradu Geminorum. Luna enim .13. partes peragente, Sol vnã complet. Vt omiſſis vtrobique minutis, sensibile pro exemplo ponatur.

Si verò per quot horas Luna de nocte luceat, scire volueris, cum in cremento fuerit, ætatem eius per quatuor multiplicabis, in decremento residuum ætatis eius, quanto minus fuerit à triginta, & per quinque partire: quot igitur fuerint quinarij, per tot horas lucebit: & quot vnitates, per tot puncta. Vnumquodque enim signum decem habet puncta, hoc est, duas horas, vt quinque puncta horam vnã constituent, in lunari computatione: & punctus quilibet tres continet signi gradus.

Incipiunt autem Epacta & Regularis Lunaris à Septembri: & Epacta est numerus variabilis, Regularis verò numerus inuariabilis. Si autem velis scire, in quoto anno Cycli Epactarum simus, vtendum est eodem artificio, quo vtēbamur ad sciendum

in

in quoto anno Cycli decennouennalis essemus, addendo annis Domini vnitatem. &c. Iste enim Cyclus non differt ab illo, nisi quòd prius incipit spatio quatuor mensium, scilicet à Septembri: ille verò à Ianuario.

Mentiuntur autem Epacta & Regularis Lunaris in toto Cyclo decennouennali quinquies, quoniam bis in octauo anno. Vnde versus:

Fallitur octauo cum Maio Iulius anno.

Dicunt enim Epacta & Regularis in octauo anno Lunam esse .28. dierum in Calendis Maij, cum tamen reuera sit .27. dierum. Dicunt etiam in eodem anno Lunam esse .30. in Calendis Iulij, cum sit .29. dierum. Et semel iterum in vndecimo. Vnde versus:

Ni sit bissextus fallit Martem à deca primus.

Dicunt enim Epacta & Regularis in vndecimo anno Cycli Lunam esse viginti nouem dierum in Calendis Martij, cum sit viginti octo dierum tantum. Sed si bissextus fuerit, duo dies computantur super sexto Calendas Martij. Vnde tunc non fallit bis etiam in vltimo. Vnde versus:

Vltimus Augustum fallit, fallit quoque Maium.

Dicunt enim Epacta & Regularis in vltimo anno Cycli, quòd in Calendis Maij Luna sit .29. dierum, cum reuera sit viginti octo dierum, & dicunt etiam in eodem anno Lunam esse duorum dierum, in Ca-

lendis Augusti, cum in veritate sit .3. dierum, quod propter Saltum Lunæ contingit, quoniam Lunatio Augusti prius incipit vno die quam deberet, si non esset Saltus Lunæ.

Est autem Saltus Lunæ subtractio vnus diei à lunatione Iulij in vltimo anni Cycli decennouennalis: & nisi fieret talis subtractio post vnum Cyclum peractum, luna diceretur prima, quando esset secunda. Similiter post .15. Cyclos peractos, Luna diceretur prima, quando esset .15. Ecclesia enim supponit 19. annos solares ex toto adæquari totidem lunariibus. Sunt autem in .19. annis solaribus 6939 dies, & 18. horæ. Hæc autem quantitas, secundum Ecclesiam, est eadem in totidem lunariibus. Sed Ecclesia menses & annos & Cyclum, secundum dies integros computans, non expectat terminationem .18. horarum in fine Cycli. Imò semper in sequentis diei principio, Cyclum inchoantis, computatur luna prima 10. Calendas Februarij, cum tamen in rei veritate deberemus expectare finem .18. horarum, antequam pronunciaretur luna prima. Vnde hæc ætatis Lunæ anticipatio, quæ ex re nomen habet, dicitur Saltus Lunæ.

Sed ne videamur ex tanto Saltu in singulis Cyclis inconueniens incurrere, vt Luna .25. prima dicatur, attende quam subtiliter in .4. Cyclis omnia ad concordiam reducuntur. Sunt igitur in quolibet Cy-
clo

elo secundum veritatem .5. bisexti, præterquam in illo, cuius quartus annus est bisextilis. Sed de quarto cuiuslibet Cycli in capitulo Embolismorum satisfactum est. Vnde de quinto in tribus Cyclis restat assignatio.

Cyclus igitur cuius quartus annus est bisextilis differendi causa primus vocetur, & esto quòd in principio illius Cycli fuerit luna prima, quo completo in sequentis diei principio, vt dictum est, Luna prima computatur, cum tamen deberemus expectare .18. horarum finem. Vnde quòd ad motuum intensiorem Saltum facimus, quasi luna motum suum intendere saltando. Fingimus enim eam cum Sole coniungi, et esse primam in Cyclo sequenti: eadem ratione aliarum .18. horarum Saltum facimus, & ita habemus 36. horas, hoc est, diem vnum & dimidium: dies integer per bisextum intercaletur in lunatione Februarij, pro quinto bisexto secundi Cycli: Dimidius autem dies reseruetur tertio Cyclo, ex cuius Salto, ratione dicta, resultant .18. horæ. vnde cum residuo superiori habemus vnum diem integrum, & sex horas. Dies integer intercaletur in lunatione Februarij, pro quinto bisexto tertij Cycli, ratione assignata. In quarto similiter Cyclo, habemus ex Salto eius .18. horas, quibus aggregatis, ad sex superius relictas, erit dies vnus integer, qui interponatur Februario pro quinto bisexto quarti Cycli vt dictum est, & nihil remanebit. Vnde in sequentis Cycli

E iij

prim-

principio Luna est, & dicitur prima. Similiter faciendum est in .4. Cyclis sequentibus, & deinceps. Sic igitur in quatuor Cyclis omnia ad concordiam reducuntur. Unde istud temporis spatium *Cyclus Cyclorum* appellatur.

In cuius autem quoto Cyclo sumus, sic scitur, Numerus annorum Cycli decennouenalis, à bisextili proximo quouis ordine, vsq; in finem eiusdem per .4. diuidatur, & si remanserit ternarius, sumus in primo Cyclo: si binarius, in secundo: si vnitas, sumus in tertio: si autem nihil, sumus in vltimo.

D E F E S T I S M O B I - L I B V S .

FESTA autem mobilia cùm ex lunationis discretione habeantur, ordinis ratione consequenter de eis est pertractandum. Est igitur Festum mobile, quod penes ascensum vel descensum lunationis celebratur, nullum sibi locum in Calendario habens assignatum. Sunt quidem .5. festa mobilia, scilicet, Septuagesima, Quadragesima, & Pascha, Rogationes, & Pentecoste.

DICITVR autem Septuagesima, à .70. quasi continens .70. dies. Incipit enim à Dominica qua ca
dit

ECCLESIAST.

dit Alleluia, & extenditur vsque ad diem Dominicum in Albis. Quidam tamen supponunt eam in Pascha terminari, dicentes tempus à denario in quo terminatur, de iure nominari. Illud autem tempus recollit Ecclesia ad memoriam. 70. annorum, in quibus filij Israel erant sub seruitute Babylonica.

QVADRAGESIMA similiter dicitur à. 40. Continet enim. 40. dies. Et illud tempus recollit Ecclesia, quoniam Moyses tot diebus ieiunauit, cum acciperet legem Domini. Elias etiam tot dies ieiunauit, & raptus est in caelum, vel in locum Dei secretum. Christus etiam tot diebus ieiunauit, & diaboli vicit tentationes. Et quia omnis Christi actio nostra est instructio, Ergo & nos tot diebus ieiunare debemus. Sicut enim res nostras decimamus, ita nos & vitam nostram decimare debemus Deo. Sed 36. dies & dimidius, sunt decima pars anni. Quoniã aut nihil est à media die ieiunium inchoare, ad mundificationem corporum ex ingurgitatione, 4. dies cinerum superadduntur aliis.

PASCHA, basis, transitus, idem sonant, sed à diuersis linguis imponuntur. Pascha enim Hebraicè, basis Græcè, transitus Latinè dicitur, quoniam tum de non esse ad esse factus est rerum transitus, atque Angeli exterminatoris in veteri lege in Ægypto, nec non & Christi de mortalitate ad immortalitatem,

nostram figurantis transitionem de vitiis ad virtutes, & de hac vita ad æternam.

D I E S autem Dominicus præcedens ieiunia rogationum, Rogationes appellatur: tunc enim non solum contra lupos corporales, quemadmodum iam dudum in Gallia, sed & contra spirituales, ieiunia, processiones, & orationes continuare nos rogat Ecclesia.

Pentecoste Quinquagesimam
sonat Latine.

P E N T E C O S T E dicitur à penta, quod est quinque, & coste, quod est decem, quasi continens quinquies decem dies: sunt enim .50. dies inter Pascha & Pentecosten utroque die incluso: & illud tempus recolit Ecclesia, quoniam in monte ardenti Lex Moysi tunc data est, & dona Spiritus Sancti Apostolis.

Ad hæc autem festa scienda, quadam genera numerorum inveniuntur, ut inferius patebit, & dies ante festum, ubi huiusmodi numeri terminantur, Termini appellantur. Terminus enim dies est Clauem finiens, festum mobile futurum in die dominica proxima annuatim designans. Est itaque regula in computo, quod terminus & festum nunquam simul sunt. Unde versus,

Terminus & festum nunquam celebrantur ibidem.
Lux teneat Domini post terminum proxima festum.

Et

Et hoc, ne videamur Iudæos imitari, qui simul ponunt terminū & festum, vel quia terminus Paschæ semper est .14. die lunationis Aprilis, & Pascha magis accedens ad terminū, est quintodecimo die eiusdem lunationis. Quare non poterunt simul esse terminus & festum. Ratio autem quare festa mobilia non habent certa loca in Calendario, hæc est: Pascha (quemadmodum cætera festa mobilia) semper debet celebrari die Dominico. Sed cum vna & eadem litera in Calendario non semper denotet diem Dominicum, non potuit Pascha, nec cætera festa mobilia habere certum locum in Calendario. Quidam etiam dicunt, quòd Dominus passus est .10. Calendas Aprilis, ibi enim fecit Adam, sicut dicit Theophilus Alexandriae Episcopus, & sui consentanei. Vnde dicunt, quòd eodem die voluit pati pro primo homine & suo genere redimendo, quo die ipsum formavit. Alij verò sicut Hieronymus & sui sequaces, dicunt, quòd .8. Calendas Aprilis passus est Dominus. Ibi enim sumpsit carnem de beata Virgine, vnde dicunt quòd eodem die, quo carnem assumpsit, passus est. Præceptum etiam erat in veteri testamento, agnum Paschalem post quartum decimū diem lunationis Aprilis immolari ad vesperam, hoc est in principio .15. diei eiusdem lunationis.

Ita **CHRISTVS**, qui verus agnus est, & per illum agnum typicum figuratus, passus est in plenilunio,

lunio, vt sicut eo tempore lumen nocti attribuitur copiosius, ita per passionem eius humanæ naturæ gratia redemptionis plenius exhibeatur. Cùm ergo Lunationes Aprilis, quandoque sint prius, quandoque posterius, non potuit Pascha in certo loco assignari. Est autem infimum Pascha vndecimi Calendas Aprilis, quod sic patet: Infima lunatio Aprilis incipit octauo Idus Martij, vbi sexdecim pro aureo numero assignantur. Lunationes quidem duæ in proximo præcedentes, sunt Embolismales, duæ verò reliquæ illius præcedentes sunt Lunationes Martij, licet posterior illarum duarum terminetur prima die Aprilis, quod contingit per quartum Embolismum. Si igitur à prima Lunatione Aprilis, à iam dicta computentur quatuordecim dies, primus terminus Paschalis erit vndecimo Calendas Aprilis: & bene potest contingere, mediante variatione litterarum Dominicalium, quòd Pascha celebretur in crastino illius termini, hoc est, vndecimo Calendas Aprilis. Vnde ibi solet notari primum siue infimum Pascha. Ex dictis patet, quòd bene datur hæc regula:

Post Martis Nonas vbi sit noua Luna require.

Bis septem completo dies vt Pascha sequatur.

Omnes enim lunationes Aprilis incipiunt post Nonas Martij. Quòd autem vltimum Pascha celebretur septimi Calendas Maij, sic patet, Nam vltima lunatio

natio

natio Aprilis signatur contra Nonas ipsius, ubi aureus numerus est .8. quamuis illa terminetur tertia die Maij, sicut sua præcedens secunda die Maij, quod contingit propter tertium & vltimum Embolismũ. Si igitur ab vltima lunatione Aprilis iam dicta computentur quatuordecim dies, erit vltimus terminus Paschæ quatuordecim Calendas Maij: & potest contingere mediante variatione literarum Dominicalium, quòd ille terminus sit Dies Dominicus, vnde dies Paschæ celebrabitur in sequenti Dominico, hoc est, septimi Calendas Maij. Ex his patet, quòd in illis triginta quinque diebus, qui sunt inter vndecimi Calendas Aprilis, & septimi Calendas Maij, siue posterius, semper habet Pascha celebrari, ita quòd in anno communi descendat terminus Paschæ per vndecim dies: In anno Embolismali ascendat per novendecim dies. Vnde versus,

Pascha nec vndenas Aprileis ante Calendas,
 Nec post septenas Maij valet esse Calendas.
 Embolis ascendens Canonis de lucibus anno.
 Communi recidit videntis terminus eius.

Magnus autem Cyclus Paschalis est, qui multiplicato solari per lunarem .532. conficitur annis, quam cum ex ordine mensium dierumque summam compleuerit, mox in seipsum reuolutus, omnia quæ ad Solis Lunæq; cursum pertinent, eodem quo prius præterierunt, semper tenore restaurat. In cuius quidem

dem quoto anno fueris, sic scitur: Annis Domini addantur .20. nam Vigeno primo Christus natus fuit anno, & totum per summam Cycli diuidatur: & si nihil fuerit residuum, sumus in vltimo: Si verò aliquid, ostendet nobis in quoto anno sumus.

Ad habendum autem .5. festa mobilia, communiter inuenti sunt quidam numeri, qui clauēs dicuntur. Vnde clauis est numerus in vnoquoque annorum Cycli decennouennalis diuersus, festorum mobiliū certitudinem per terminum ostendens: sicut enim per clauēs fit introitus in atrium, ita per numeros istos in noticiam festorum mobiliū. Cū igitur in Cyclo decennouennali sint .19. anni, vnusquisque suam habebit clauem. Sicut in figura Cycli decennouennalis, Epactarum & Clauium, figura præsenti subiicitur.

E C C L E S I A S T.

Primus itaque. 26. habet pro Clave, à qua formari possunt Claves sequentes, per additionem. 19. hos tamen prænotato, quòd si excrescant. 40. vel maior numerus, reijciantur. 30. & residuum erit Clavis anni sequentis. Sed si ex abrupto quærat Clavis alterius anni, tunc his versibus inuenietur,

Vicenos quinos, tredecim, plus asse tricenis.

Vnde viginti hepta digitis pro Clavibus apta.

Computetur enim per omnes digitos sinistrae manus, donec venias ad annum Cycli de quo Clavis quæritur, sumpto initio à pollice: & si annus quæsitus sistat in pollice, illius anni numero adde. 25. Si in indice. 13. Si in maiori digito. 31. Si in medio. 19. Si in auriculari. 7. & versibus sic expositis claves manifestantur.

Hoc tamen prænotato, quòd si excrescant. 40. vel maior numerus, reiectis. 40. residuum pro clauē sumatur. Loca autem Clavium his assignantur versibus,

In Iano prima, supremaque Marte secunda.

Aprilis terna sex monstrat & vltima Claves.

Habitis igitur Clave & loco clavis, si festa mobilia in anno quocunque scire volueris, sumatur Clavis illius anni, & ad habendum festum quocunque mobile, tot dies computentur à loco Clavis illius festi, quot vnitates Clavis continet: & dies ubi terminatur talis computatio, terminus dicitur, & in die

Do.

Dominica proxima sequente, celebratur festum. Hoc tamen prenotato, quod ad habendam Septuagesimam vel Quadragesimam in anno bisextili, Clavi addenda est vnitas. Aliter enim contingeret Septuagesimam & Quadragesimam per Clauem prius celebrari quam deberet. 7. diebus. Per hos autem versus specialiter habetur terminus Septuagesimæ, & per consequens cætera festa mobilia.

A festo Stellæ numerando perfice lunæ

Quadraginta dies, & Septuagesima fiet.

Si sit bissextus, lux additur vna diebus.

Si cadat in lucem Domini, suppone sequentem.

A principio lunationis illius, in qua est Epiphania Domini, quæ propriè Festum Stellæ dicitur, siue illa fuerit in Ianuario, siue in Decembri, computentur quadraginta dies descendendo, & quadragesimus Dies erit terminus Septuagesimæ, & in die Dominica proxima erit septuagesima. Si sit bissextus, addatur dies vnus, sicut in versibus innuitur.

*Ad habendum autem terminum Paschæ,
sciantur isti versus.*

Esse grauem nobis bello carnem caueamus.

Bellum sæpe gerens etenim puto deijcit hostem,

Mox animæ lucrum inuenies cum relligiosis.

In his versibus sunt .19. dictiones, deseruientes. 19. annis Cycli decennouennalis, prima primo, & sic de-

iii

inceps. Si igitur alicuius anni Cycli decennouennae terminum velis inuenire Paschalem, sumatur dictio seruiens illi anno, & si terminetur in m literam, terminus Paschæ erit in Martio, tot diebus computatis à fine Martij ascendendo, quota est prima litera illius dictionis in Alphabeto: & ubi terminatur talis computatio, ibi est terminus Paschæ. Si autem dictio non terminetur in m, terminus Paschæ erit in Aprili, tot diebus computatis à principio Aprilis descendendo, quota est prima litera eiusdem dictionis in Alphabeto.

Per hos autem versus scitur, quot Septimanae sint inter Dominicam proximam, siue ante, siue post Natale Domini & Quadragesimam.

Ira grauat karos, hanc gignit kaumatos hostis.
Lex iubet hostilis kaueatur inertia gentis.
Karceris humani gerit instans hora leuamen.

Hic enim dictiones .19. seruiunt .19. annis Cycli decennouennalis, prima primo, & sic deinceps. Vide itaque, quota sit litera prima dictionis anno seruientis in Alphabeto, & tot Septimanae erunt in tempore quaesito. Ne tamen quandoque fallant, caueat sibi Calculator: non enim veritati viciniores assignari potuerunt dictiones.

F Quid

Quid Lustrum, Indictio, & Sæculum.

N hac postrema operis particula, de temporis partibus compositioribus, in usu etiam Ecclesie rarioribus, consequens est determinare.

Est igitur Lustrum spatium quinque annorum, à Romanis consideratum, ad tempus Dictaturarum, quod descendit ab hoc verbo polysemo Lustrum lustras. In fine enim quinquennij cuiuslibet & in principio Dictaturæ, circumibant ciues Romani civitatem cum cereis & candelis, & postea in Martio campo Dictatorem elegerunt. Adhuc etiam Ecclesia memorat Lustra, dicens:

Lustra sex qui iam peracta. &c.

INDICTIO est spatium quindecim annorum ad recipienda ab extraneis tributa institutum: & dicitur ab Indico, eis, quod ad Pontifices pertinet.

Vnde versus:

Edicunt Reges, indicit festa Sacerdos.

Cum enim Romani dominarentur ferè vniuersis nationibus, terras fecerunt sibi tributarias, præcipientes

entes, vt terræ remotiores propter difficultatē transitus, in fine primi quinquennij persoluerent aurū, ad dominationis typum: in fine secundi, argentum, ad stipendia militum: in fine tertij, æs & ferrum ad armorum reparationem. Vnde Indictio à quibusdam ærea ab ære dicitur, vel ferrea à ferro, in fine eius soluto. Vnde instituerunt Romani, quòd nullum priuilegium, nulla etiam conuentio scripto commendata esset stabilis vel firma, nisi haberet annum Indictionis annotatum: & hoc, ne tributorum soluendorum memoria laberetur. Nos autem in tribus vtimur Indictione, scilicet, in priuilegio, in cereo Paschali, & in dedicationibus Ecclesiarum. Incipit autem Cyclus Indictionis in Septembri, quia cū tunc sit vbertas fructuum, bene possunt solui tributa.

Si autem placeat cuiquam scire, in quoto Indictionis simus, annis Domini addantur .3. quoniam Dominus dicitur natus fuisse in quarto anno Indictionis, & totum diuidatur per .15. & si nihil fuerit residuum, sumus in vltimo anno Indictionis: si verò aliquid, ostendit nobis in quoto anno simus. Est etiā hoc nomen Indictio æquiuocum, ad totum Cyclum & ad quemlibet annum illius Cycli.

SÆCVLVM autem dicitur spatium centum annorum, vnde multa præteriere sæcula. Sæculum etiam dicitur mundus, & tota machina mundana, cum suis contentis.

COMP. ECCLE.

ÆVVM verò dicitur spatium mille annorum. Dicitur etiam *Æuum* idem quod *ætas*, vnde homo magni *æui* dicitur. Dicitur etiam *Æuum* idem quod *mora*.

vnde Boëtius:

O qui perpetua mundum ratione gubernas,
Terrarum cælique sator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, stabilisque manens das cuncta moueri.
Tu stabilire velis opus hoc per temporis æuum,
M. Christi bis C. quarto deno quater anno,
De Sacro Bosco discreuit tempora ramus,
Gratia cui nomen dederat diuina Ioannes.
Annuat hæc nobis huius sic carpere fructum,
Ecclesiæ Christi quòd nos hinc fructificemus.

Amen.

FINIS.

Cifio Ianus in carmina

redactus, quò facilius à pueris
edisci possit.

IANVARIUS.

*CISIO, Ianus, Epi, sibi vendicat, Oc, Feli,
Marc, An.*

Prisca, Fab, Hag, Vincenti, Paulus, nobile Lumen.

FEBRUARIUS.

*Brig, Purg, Blasi, Ag, Dor, Febru, Ap, Schola-
stica, Valent.*

Iuli coniunge tunc Petrum, Matthiam inde.

MARTIVS.

Martius, Adria, Per, decoratur Gregorio, Cyr.

Gertrud, Alba, bene iuncta Maria genitrice.

APRILIS.

April in Ambrosij festis ouat atque Tiburti.

Et Valer, sanctique Geor, Marci que, Vitalis.

MAIVS.

*Philip, Crux, Flor, Goth, Iohan latin, Epi, Ne,
Ser, & Soph.*

Maius in hac serie tenet Urban, in pede Cris, Can.

IUNIVS.

Nic, Marcelli, Boni, dat IVN, Primi, Ba, Cyrini,

Viti que, Mar, Protus, Al, Sancti Iohan, Io, Dor,

Le, Pe, Pau.

IVLIVS.

IVL, Visit, Huldreich, Oc, Bil, Chili, Fra, Bene,

Margar, Apost. al.

F ij

Ar

Arnulphus, Prag, Mag, Ap, Chris, Iacobi que, Sin-
Abdon.

AUGUSTVS.

Pe, Steph, Steph, Protus, Six, Don, Cyr, Ro, Lau,
Tybur, Hyp, Eus,
Sumptio, Agapiti, Timo, Bartolo, Ruff, Aug, Col,
Aucti.

SEPTEMBER.

Egidium Sep. habet, Nat, Gorgon, Portique, Crux.
Nic.

Euph, Lamberti q̄, Matth, Mauricius, & Da, Vuen,
Mich, Hier.

OCTOBER.

Remique, Franciscus, Marcus, Di, Ger, Artique,
Calix,

Galli, Lucas, vel Vnde, Se, Seue, Crispini, Simonis,
Quin.

NOVEMBER.

Omne, Nouember, Leon, Qua, Theo, Martin, Bri-
tisque,

Post hæc, Elisa, Ce, Cle, Cris, Catharina, Sat, An.

DECEMBER.

December Barba, Nicolaus, & alma Lucia.

Sanctus abinde Thomas, modo Nat, Steph, Io, Pu,
Thomæ, Syl.

FINIS.

20

73